

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Työllisyydenhoito Konneveden kunnassa työttömän näkökulma

Miria Minkkinen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma, 210op

02/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mirja Minkkinen	Sivumäärä 43 + 5
Työn nimi Työllisyidenhoito Konneveden kunnassa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Annikki Ahlqvist	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Konneveden kunta Kaisa Leinonen	
Tiivistelmä <p>Työni lähtökohtana on selvittää työllisyidenhoidon nykytila Konnevedellä. Työssäni käytän tiedonhankintaan Bikva- arviointimenetelmää. Menetelmä ottaa asiakkaat mukaan arviointiin. Tavoitteena on, että työttömät omin sanoin kuvaavat ja tulkitsevat työllisyidenhoitoa. Ryhmähaastattelussa saadaan tietoa usealta henkilöltä yhtä aikaa ja siksi se on tehokas tiedonkartoittamisen muoto. Haastattelusta luokittelun ja teemoituksen jälkeen jäi kolme pääteemaa, joita tulkitseen ja peilaan valtakunnalliseen tilanteeseen työllisyidenhoidossa tai -hoitamattomuudessa.</p> <p>Palveluja tarjotaan valtionhallinnon puolelta entistä suuremmilla alueilla. Tästä on seurannut se, että reuna-alueella asuville ihmisille palvelut ovat pitkien matkojen päässä. Työllisyidenhoidossa työnjako on toteutunut siten, että vaikeimmin työllistettävät ovat kuntien palvelujen varassa. Tämäkin opinnäyte-työ nostaa esiin sen, että tähän seikkaan on kunnissa panostettava voimavaroja entistä lujemmin.</p> <p>Työni nosti esiin tärkeitä kehittämis- ja muutostarpeita moniammatillisen työn kehittämisessä ja palvelujen tarjonnassa. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus nousee esiin voimakkaasti näin laajan työttömyyden vallitessa. Osallisuus, innostaminen ja kehittäminen ovat tärkeitä asioita syrjäytymisen estämisessä. Työttömällä ihmisellä on suuri vaara syrjäytyä monin tavoin aktiivisen kansalaisen roolista. Opinnäyte-työni osoittaa, että työllisyidenhoitoon on saatava uusia erilaisia menetelmiä.</p>	
Asiasanat: Bikva- arviointimenetelmä, syrjäytyminen, innostaminen, osallisuus, kehittäminen, ekspansiivinen oppiminen	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Minkkinen Mirja	Number of Pages 43 + 5
Title The employment management in Konnevesi	
Supervisor(s) Annikki Ahlqvist	
Subscriber and/or Mentor Kaisa Leinonen / Municipality of Konnevesi	
Abstract <p>The Starting point of my thesis is to find out what is the current state of affairs in employment management in Konnevesi. I use Bikva-evaluation method for data collection. This method makes clients perspective possible within evaluation. The aim is, that the unemployed could by their own words to describe and interpret employment management. By using the groupinterview you get information from more than one person at the same time and therefore it is an efficient way to map information. After classification of the interviews there were three main themes which I'm going to interpret and mirror to national situation of employment management or the lack of it.</p> <p>National government offer services for more and more wider areas. Because of that, the distance between services and people living in periphery has got longer and longer. Work distribution in the employment management has realized so that municipalities have the responsibility to employ the most challenging ones. In this thesis you can read more that this is a very important thing where we must invest resourses even more in the municipalities.</p> <p>This thesis presents important needs both in development and change in improvement of multiprofessional work and service supply. Social effect is very powerful in this kind of situation we have in unemployment nowadays. Participation, inspiring and developing are very important things in preventing the social exclusion. The unemployed people have a big danger to get socially excluded from the role of the active citizen. My thesis shows that we need new different kinds of methods to improve the employment management.</p>	
Keywords Bikva-evaluation method, social exclusion, inspiring, participation, developing, expansive learning	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TYÖLLISYYDEN HOITO	6
3	ÄÄNEKOSKEN TE-TOIMISTON LINJAUKSET VÄLITYÖMARKKINOILLE SIJOITTUVIEN ASIAKKAIDEN PALVELUSSA	11
3.1	ASIAKASSEGMENTOINTI JA PALVELUTARVE	11
3.2	ÄÄNESEUDUN TE- TOIMISTON PALVELUJEN KOHDENTAMINEN	13
3.3	TE- TOIMISTON JA VÄLITYÖMARKKINATOIMIJOIDEN VASTUUKO	13
4	KONNEVEDEN KUNNAN TARJOAMAT PALVELUT TYÖTTÖMILLE	14
5	KESKEISET KÄSITTEET	15
5.1	OSALLISUUS	15
5.2	INNOSTAMINEN	18
5.3	SYRJÄYTYMINEN	20
5.4	KEHITTÄMINEN	22
6	OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSEN TEKEMINEN	
7	BIKVA-ARVIOINTIMENETELMÄ	24
8	PROSESSIN KUVAUS	28
9	HAASTATTELUN TULOKSET	29
9.1	TE- TOIMISTON PERUSTEHTÄVÄ ÄÄNESEUDULLA	29
9.2	KOULUTUSTARJONNAN TARKOITUKSEN MUKAISUUS	30
9.3	PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN, VAJAAKUNTOISTEN JA NUORTEN TYÖTTÖMIEN ERITYINEN TILANNE	30
10	HAASTATTELUTULOSTEN TULKINTAA	31
10.1	TE-TOIMISTON PERUSTEHTÄVÄ ÄÄNESEUDULLA	31
10.2	KOULUTUSTARJONNAN TARKOITUKSEN MUKAISUUS	32
10.3	PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN, VAJAAKUNTOISTEN JA NUORTEN TYÖTTÖMIEN ERITYINEN TILANNE	33
11	EKSPANSIIVINEN OPPIMINEN	35

12	POHDINTA	38
13	KEHITTÄMISEHDOTUKSIA	42
	LÄHTEET	44
	LIITTEET	47

1 JOHDANTO

Konneveden kunta on pieni maaseutumainen kunta Keski-Suomessa. Konnevedellä on asukkaita n. 3000. Konnevesi kuuluu reunapitäjänä Ääneseudun työssäkäyntialueeseen. Työvoimapaalvelut ovat siirtyneet fyysisesti kokonaan Äänekoskelle. Konnevedellä ei ole ollut kirjoitettua työllisyydenhoidonsuunnitelmaa. Tein työharjoitteluni kunnalle, josta tuli ehdotus laatia kyseinen asiakirja viranhaltijoiden ja päätöksentekijöiden käyttöön. Opinnäytetyön raporttiosuudessa selvitän, mitkä asiat vaikuttavat työllisyyden hoitoon ja miten se on seutukunnallamme hoidettu.

Työttömyys ja työllisyyden hoito on paitsi kansallista, myös EU-tasolla useissa työryhmissä käsittelyssä olevaa vaikeasti hallittavaa asiaa. Työttömyyden alentamiseen ja työllisyyden nostamiseen tarvitaan yhdistelmiä erilaisista toimenpiteistä, jotka ovat laajoja sekä kohdentuneita ajoittuen lyhyelle että pitkälle aikavälille.

Opinnäytetyössäni teen Konneveden kunnalle työllisyydenhoidon suunnitelman, jossa kuuluu myös asiakkaan eli työttömän ääni. Työllisyydenhoito on lakisääteistä toimintaa ja se on siirtynyt osaksi kunnan tehtäviä.

Tässä opinnäytetyössäni aktiivinen kansalaisuus nousee pääosaan. Pohdin kuinka osallisuus, innostaminen, syrjäytyminen ja kehittäminen vaikuttavat aktiivisena kansalaisena olemiseen. Kehittämisen olen jakanut siten, että ensin tuon sen esiin menetelmänä. Myöhemmin pohdin millaista osaamisen lisäämistä tarvittaisiin. Nostan esiin työttömän, viranhaltijan sekä moniammatillisen yhteistyön osaamisen lisäämisen.

Olen hankkinut tietoa tähän opinnäytetyöhön BIKVA- arviointimenetelmällä, joka ottaa asiakkaat, tässä työssä työttömät, mukaan arviointiin ja kehittämiseen. Tämä arviointimenetelmä oli minulle uusi. Tässä työssä opin sen käyttämisen sekä sain työhöni haluamani näkökulman. Työharjoittelussa toimin ohjaajana kuntouttavan työtoiminnan palveluohjauksessa. Tässä tehtävässä keskustelin ja havainnoin osallistujien

kanssa. Olin mukana myös työttömien yhdistyksen EU- ruokapakettien jakotilaisuudessa.

BIKVA- arviointimenetelmään kuuluvan ryhmähaastattelun analysoinnin tuloksena nousi esiin, että työttömien mielestä työvoimapalvelu on huonontunut, eikä se hoida sille annettua perustehtävää. Esille tuli myös, miten moniammatillinen yhteistyö toimii työllisyshoidossa täällä työssäkäyntialueella.

2. TYÖLLISYYDENHOITO

Taantuma on vaikuttanut työllistymiseen koulutetuilla ihmisillä, nuorten työllistyminen on vaikeutunut sekä ennestään työttömänä olevat sijoittuvat kaikista vähiten työelämään. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömyys ovat synnyttäneet ja ylläpitäneet köyhyyttä ja syrjäytymistä. Kaikista vaikeimmassa tilanteessa olevat ihmiset ovat nykyisin kuntien vastuulla. Konneveden kunnassa tämä ryhmä on jaettu kahdelle osastolle ja työntekijälle. Työtä tehdään sosiaalitoimessa ja ympäristötoimessa. Työllisyshoito on vaativaa työtä, johon pitäisi panostaa siten, että se näkyisi myös työttömän elämässä. Eri sektorit tekevät sille annettuja tehtäviä, mutta esim. työnvälitys pitkäaikaistyöttömille on kunnan tehtävä. Kovin monessa kunnassa eivät resurssit ole lisääntyneet, vaikka työ on siirtynyt sinne. Pitkäaikaistyöttömien aktivointitoimiin tarvitaan ainakin kolmikantaa, johon kuuluvat Työ- ja Elinkeinokeskus, (myöh. TE- keskus), sosiaalitoimi sekä terveystoimi. Näiden tahojen yhteistyön tuloksena saadaan tieto, miten jatkaa eteenpäin.

Mielestäni tällä hetkellä Konnevedellä kaivataan nykytila-analyysia työllisyshoidon järjestämisessä. Asiaan paneutumisessa kuvataan kunnan perus- ja lisäpalvelut sellaisena kuin ne ovat. Lisäksi kuvataan toimijat ja toimintaprosessit sekä asiakkaat. Sen jälkeen tarkastellaan palvelujen ja prosessien tarkoituksenmukaisuutta. Tältä pohjalta jäsennetään tavoitetila, jota kohti kuljetaan. Lisäksi pyritään hahmottamaan toiminnan kannalta keskeiset toimintaympäristötekijät ja mahdolliset muutokset sekä suhde muihin palveluihin.

Työmarkkinatukijärjestelmä uudistui vuonna 2006. Uudistuksen jälkeen valtio on vastannut työmarkkinatuen maksamisesta ensimmäisen 500 työttömyyspäivän ajalta. Sen jälkeen kustannukset on jaettu tasan valtion ja kunnan kesken. Vastaavasti valtio on korvannut puolet kuntien maksamasta perustoimentulosta.

Vuosina 2004- 2006 Suomeen perustettiin 38 työvoiman palvelukeskusta alue- ja paikallistason viranomaisten ja muiden palveluntuottajien asiantuntijaverkostoksi. Työvoiman palvelukeskukset ovat kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston ja KELA:n ylläpitämiä palvelupisteitä, joihin olennaisena osana liittyy muiden palveluntuottajien muodostama asiantuntija- ja palveluverkosto. Moniammatillisen asiakaspalvelun keinoin edistetään yhdessä asiakkaan kanssa hänen työllistymismahdollisuuksiansa (Kunnat.net, 18.9.2010)

1990-luvun laman massatyöttömyyden aikana oli vaikea työllistyä, vaikka olisi valmistunut ammattiin. Tuolla vuosikymmenellä työttömäksi jääneet eivät ole kaikki vielä työllistyneet. Työttömyyden vuoksi yhteiskuntaan sitoutuminen on ollut hankalaa, kun työttömyys on päässyt pitkittymään.

Ammattitaidon yhteensopimattomuutta on paljon pidetty työttömyyden syynä. Tämä tarkoittaa sitä, että työvoiman kysynnän edellyttämä ammattitaitorakenne poikkeaa siitä, mitä työnhakijoilla on tarjolla. Teknologian muutoksen johdosta koulutetun työvoiman kysyntä on kasvanut nopeammin kuin kouluttamattoman, siksi työttömyyden nousu kohdistuu erityisesti heikosti koulutettuihin ihmisiin. Aivan viime vuosina on alettu puhua myös korkeakoulutettujen ihmisten työttömyydestä ja jatkuvasta pätkätyökierteestä. Ammattitaitovaatimusten kohtaamattomuus on syynä tähän. Koulutuspolitiikalla on vaikea tehtävä ennakoida nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa koulutustarpeita. Globalisaation lisäämä kilpailu matalan palkkatason maista on vaikuttanut 2000-luvulla erityisesti teollisuustyöpaikkojen häviämiseen Suomesta. Verotuksen kiristymisen on todettu useissa tutkimuksissa nostavan työttömyyttä. Toisaalta Suomessa verotuksen laskeminen ei juuri ole tuonut lisää työpaikkoja. Maailman laajainen taantuma vaikuttaa osaltaan kysyntään, joten työpaikat vähenevät entisestään.(Räsänen, 2003, 52- 53).

Toimintaympäristömme muutos on vaikuttanut toimialarakenteen muutokseen sekä kunkin toimialan sisäisessä kehityksessä korostuvat erityisosaamisen kasvavaan kysyntään. Ammattirakenteessa tämä näkyy erityisesti erilaisten asiantuntijatehtävien ja hoitotyön kasvuna. Osaamisvaatimukset kasvavat myös niissä ammattiryhmissä, joiden kysyntä vähenee. Lisää työpaikkoja katsotaan syntyvän ns. kasvualoilla, jotka liittyvät uuden teknologian kehittämiseen ja hyödyntämiseen. Toinen tällä hetkellä työvoimaa vetävä ala on hoiva- ja hoitopalvelut. Siihen vaikuttaa Suomessa vallitseva ikärakenne ja suurten ikäluokkien poistuminen työelämästä. Ammattirakenteen muutos ja osaamisvaatimusten kasvu korostavat koulutusta työmarkkinoiden toimivuuden turvaamisessa. (Räsänen, 2003,38 – 39).

Konneveden näkökulma on aivan samansuuntainen, kuin koko maassa. Tilanne on vielä vaikeampi, koska olemme maaseutumainen läänin rajalla sijaitseva pieni pitäjä. Työpaikat ovat keskittyneet palveluammatteihin; 61,6 % kaikista työpaikoista on palveluiden piiristä. Konnevesi on pysynyt elinvoimaisena, koska Ääneseudulla on tarvittu tehtäisiin työvoimaa. Taantuma 2000-luvun loppupuolella on muuttanut hieman tätäkin tilannetta. Konnevedellä työttömyys on rakennetyöttömyyttä. Työttömyysjaksot ovat pidentyneet, joitakin pieniä jaksoja työllistämistöissä ihmisille on kertynyt. Avoimille työmarkkinoille pääseminen on vaikeaa, syynä on yleensä, että koulutus tai osaaminen eivät kohtaa työpaikkojen tarpeita.

Uusia työpaikkoja syntyy pääsääntöisesti sellaisiin tehtäviin, joihin tämän päivän työttömällä ei ole mahdollista vastata koulutuksen tai työkokemuksen puutteen takia. Rakenteellisen työttömyyden piirissä olevat ihmiset tarvitsevat tuolloin aktiivista työvoimapolitiikkaa. Työvoima 2020- työryhmä esittää aktiivisen työvoimapolitiikan keskeisiä tavoitteita:

1. Työelämän koulutuksella edistetään työssä olevien etenemistä vaativampiin tehtäviin, joissa on kysyntää. Tällöin vapautuu työpaikkoja myös työttömille ja työmarkkinoille tuleville. Vaikka uudet työpaikat syntyvät erityisosaamista vaativiin tehtäviin, työelämän dynamiikkaa lisäämällä hyöty saadaan siirtymään myös rakenteellisen työttömyyden lievittämiseen. Työelämässä tarvitaan myös jatkuvaa osaamisen kehittämistä, uudelleen suuntaamista ja tarvittaessa kou-

luttautumista uusiin työtehtäviin. Samalla tällä ehkäistään ennen aikaista poistumista työelämästä.

2. Rakenteellisen työttömyyden piirissä oleville voidaan aikaansaada uusia työpaikkoja myös työvoimatuilla ja alentamalla työn verokiilaa pienissä ja keskisuurissa työtuloissa. Mikäli työllistyminen tapahtuu sellaisiin tehtäviin, joita ei muuten olisi, ei aiheudu syrjäyttämistä vaikutusta vakinaisista tehtävistä. Työllistyneiden tuottavuus nousee aikaa myöten ja osalle heistä avautuvat mahdollisuudet siirtyä tehtäviin, joissa ei tukea enää tarvita. Tällöin osa tuetuista matalan osaamisen työpaikoista on siirtymävaiheen työpaikkoja, joiden avulla avataan väylä työttömien työllistymään ja edetä työelämässä. Osa jää kuitenkin pysyvästi tuen piiriin, jos on kyse pysyvästi vajaakuntoisen työllistymisestä. (Räsänen, 2003, 40).

Näin vuosituhaten alussa tehtiin suunnitelmia, tulevasta maailmalaaajuisesta taantumasta ei vielä tiedetty. Työvoima 2020- työryhmä tavoitteli vuoteen 2010 mennessä työllisyysasteen nostoa 75 %:iin. Taantuma aiheutti sen, että työttömyys kolkuttelee 90-luvun laman työttömyysastetta. Suomessa elokuun lopussa 2010 työttömyysaste oli 7,3 % ja työllisyysaste oli samana hetkenä 68,7 %. Konnevedellä työttömyysaste oli 11,8 %.

Työmarkkinoilla on tapahtunut muutoksia, joissa edellytettäisiin liikkuvampaa työvoimaa. Sosiaaliturvalla on pyritty pehmentämään liikkuvuuden sosiaalisia haittoja. Työn perässä muuttaminen kasvattaa palveluvarustuksen sopeutumisviiveen takia sosiaalilimenoja. Liikkuvuuden hintana on usein ihmisuhteiden häiriintyminen tavallista enemmän, tämä näkyy myös myöhemmin sosiaalisina kustannuksina. (Laitinen & Pohjola, 2003, 19).

On todettu, että kattava sosiaaliturva sisältää myös piirteitä, jotka hillitsevät kustannusten kasvua. Verovaroin toimiva järjestelmä, jonka mitoitus perustuu julkisen vallan säätelyyn, on kustannusten hallinnan näkökulmasta turvallisempi. (emt, 2003, 20- 21).

Työ- ja elinkeinotoimistot kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan. Alueellista työvoimapolitiikkaa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY).

Työvoimahallinnossa on toteutettu viime vuosina paljon muutoksia. Työministeriön hallinnonalan tuottavuusohjelma on vuosille 2006- 2010, karsinut toimistoja ja toiminta on muuttunut. Sosiaalibarometri 2006 kertoo huolen aiheista, joita on kerätty työvoimatoimistojen johtajilta. Johto on huolissaan toimistonsa henkilökunnan jaksamisesta, vähentymisestä, riittävydestä ja osaamisesta. Kaikkia lakisääteisiä tehtäviä ei kyetä kunnolla hoitamaan vähenevillä henkilöstömäärillä. Henkilöstön osaamisen tasoon kohdistuu odotuksia, jotka luovat paineita. Toimistoverkon supistaminen, tehokkuusajattelu, hallinnolliset, toiminnalliset ja lainsäädännölliset muutokset sekä sähköisten palveluiden yleistyminen herättää huolta. Muutoksen pitkän aikavälin vaikutuksista oltiin epävarmoja. Huolta aiheutti palvelujen turvaaminen ja laatu sekä palveluiden säilyminen kunnissa. Nykyinen työllisyystilanne koettiin pulmallisena. Eniten huolta liittyi rakennetyöttömyyteen, työpaikkojen riittämättömyyteen sekä pitkäaikaistyöttömien vaikeaan tilanteeseen. (Eronen, Londén, Perälähti, Siltaniemi, Särkelä, 2006, 79).

Ääneseudun työvoiman palvelukeskus on Äänekosken työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto), Äänekosken kaupungin, Konneveden kunnan ja Kelan yhdessä perustama palvelu, mikä edistää työllistymistä, elämänhallintaa, työkyvyn ylläpitoa ja kuntoutumista. Valtionhallinnon tuottavuusohjelma tai / ja TE-toimiston ja välityömarkkinoiden vastuunjako on muuttanut työttömän asemaa tässä kentässä. Tällä hetkellä lähin toimisto näille palveluille on Äänekoskella 40 km päässä Konnevedeltä.

3 ÄÄNEKOSKEN TE-TOIMISTON LINJAUKSET VÄLITYÖMARKKINOILLE SIIJOITTUVIEN ASIAKKaidEN PALVELUSSA

Äänekosken TE- toimisto on linjannut tehtävien jakoa tässä luvussa esitetyllä tavalla. Se antaa kuvan siitä tilanteesta, miten vaikeimmin työllistettävät työttömät ovat kunnissa tehtävien toimenpiteiden varassa.

3.1 ASIAKASSEGMENTOINTI JA PALVELUTARVE

1. Suoraan työmarkkinoille, tarvitaan

- riittävä työkyky
- terveys
- osaaminen / koulutus
- kouluttautumisedellytykset ja motivaatio

2. Työmarkkinoille osaamisen kehittämisen kautta

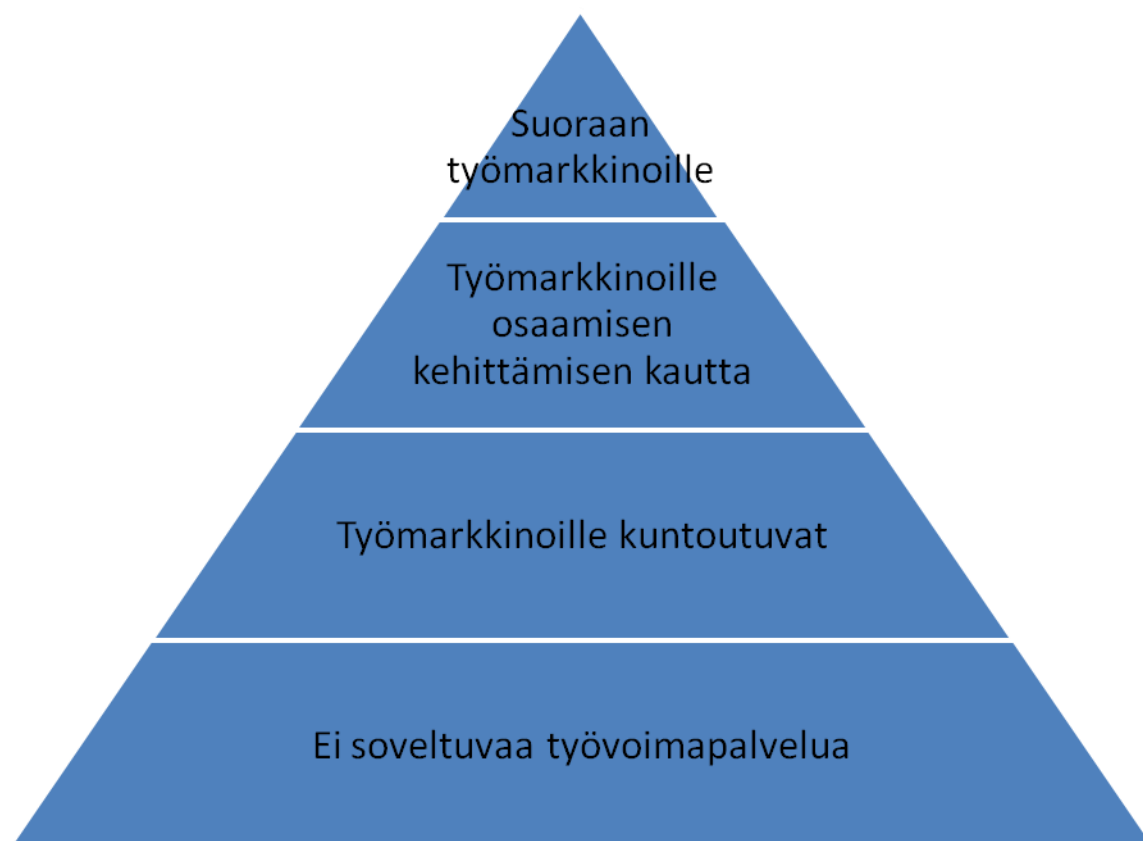
- kuten edellä, mutta tarvitsevat uudelleen -, lisä- tai peruskoulutusta terveydellisistä syistä ja /tai työelämän muutosten vuoksi.

3. Työmarkkinoille kuntoutuvat

- moniammatillista palvelua tarvitsevat ohjataan tarpeen mukaan sosiaali- ja terveyspalveluihin, mielenterveys- ja tai päihdekuntoutukseen, työvalmennukseen, työkokeiluun, työelämävalmennukseen tai palkkatuettuun työhön.

4. Ei soveltuvaa työvoimapalvelua

- Ovat sosiaalitoimiston ja TE- toimiston asiakkaina taloudellisten etuuksien vuoksi, osa eläkkeelle

Kuvio 1. TE- toimiston asiakassegmentointi

Karkeasti ajatellen edellisen jaottelun pohjalta 1. ja 2. kohdan työttömät työnhakijat sijoittuvat avoimille työmarkkinoille.

Työmarkkinoille kuntoutuvat (3) sijoittuvat välityömarkkinoille eli heitä työllistävät kunnat, 3.sektori projekteineen, säätiöt ja sosiaaliset yritykset.(Työ- ja elinkeinotoimisto, työpapereita).

3.2 ÄÄNESEUDUN TE- TOIMISTON PALVELUJEN KOHDENTAMINEN

Suoraan työmarkkinoille meneville tarjotaan työvoimapalveluna:

- yrityslähtöistä työnvälitystä
- yrittäjyyttä
- rekrytointitukea
- starttirahaa

Osaamisen kehittämisen kautta työmarkkinoille pyrkiville tarjotaan työvoimapalveluna; työvoimakoulutusta, omaehtoista - ja oppisopimuskoulutusta, ammatillista kuntoutusta, työnhakuvalmennusta, Ammatinvalinta – ja urasuunnittelua, koulutusneuvontaa, työkokeilua, työharjoittelua, työelämävalmennusta, työnvälitystä, työllistämistukea, starttirahaa sekä ohjaa työeläkevakuutus kuntoutukseen kelalle.

Työmarkkinoille kuntoutuvat TE- toimisto ohjaa moniammatillista palvelua tarvitsevat palvelutarpeen mukaan kuntien peruspalveluihin (sosiaali- ja terveys, eläkeasia yms.), kuntouttavaan työtoimintaan, työpajoille ja 3. sektorin työllisyysprojekteihin. TE- toimisto hankkii työvoimapalveluja täydentäviä ostopalveluja, maksaa palkkatuet, kuntien lisätuet, kuntouttavan työtoiminnan korvaukset ja tarjoaa työvoimapalveluja heti kun asiakas kykenee niihin. (Työ- ja elinkeinotoimisto, työpapereita).

3.3 TE- TOIMISTON JA VÄLITYÖMARKKINATOIMIJOIDEN VASTUUNJAKO

Välityömarkkinoiden toimivuus koostuu kuntien työllistämistoimista peruspalveluineen, 3.sektorin työllistämistoimista kuntouttavine ja valmentavine palveluineen sekä TE- toimiston asiakasohjauksesta näihin palveluihin ja yhteisesti sovituista pelisäännöistä palveluprosessin jatkuvuuden varmistamiseksi.

- TE- toimisto tarjoaa lakisääteiset työvoimapalvelut omana ja osin ostopalveluna 1. ja 2. segmentin asiakkaille. Asiakkaita ohjataan tarvittaessa myös kun-

toutustahojen palveluihin, mutta päävastuu säilyy TE- toimistolla. Pääosapuolina ovat TE- toimisto, yritykset, yrittäjät ja työtä tarjoavat yhteisöt, koulutusorganisaatiot ja kehittämissyhtiöt sekä yrityspalvelut.

- TE- toimisto tarvitsee kuntien, 3. sektorin, säätiöiden ja sosiaalisten yritysten palveluja 3. segmentin asiakkaille. Asiakasvastuut pitää sopia sen mukaan, minkä tahon palvelut ovat ensisijaisia. Asiakkuuden siirtymisestä on sovittava.
- TE- toimisto ja kunta voivat sopia, millä tavoin näiden asiakkaiden toimeentulo ja palvelu hoidetaan ”minimissään”.(Työ- ja elinkeinotoimisto, työpapereita).

4 KONNEVEDEN KUNNAN TARJOAMAT PALVELUT TYÖTTÖMILLE

TE- toimiston ja välityömarkkinatoimijoiden vastuunjako on jakautunut siten, että kunnassa hoidetaan vaikeasti työllistettävien palvelu. Ympäristöosastolta työntekijä huolehtii pääsääntöisesti kunnan tukityöllistettävien palvelun. Lisäksi hän hoitaa työpajalla työskentelevien paperityön TE- toimistoon päin. Sosiaalityöntekijä hoitaa sosiaalitoimistolta kuntouttavan työtoiminnan henkilöt. Kesäkuun alussa aloitti kunnan palkkaamana ohjaaja työpajalla kuntouttavan työpajaohjauksen. Wattipaja on Konnevedellä kohta kaksi vuotta toiminut työpaja, jota hallinnoi Laukaan kunta. Se toimii Euroopan sosiaalirahaston, kansallisen tuen sekä kunnalta saavan rahan voimalla. Konneveden pajalla toimii Laukaan kunnan palkkalistoilla oleva ohjaaja, jonka työpanos on suunnattu projekteihin. Kesän alussa pajalle perustettiin kirpputori, jota hoitaa palkkatuella yksi henkilö.

TE- toimisto ilmoittaa kunnalle pitkäaikaistyöttömien listan, josta kunnan työntekijät valikoivat erilaisiin projekteihin tai kuntouttavaan työtoimintaan sopivat henkilöt. Osalle pyritään saamaan eläkepäätös, päihdekuntoutusta tai työkyvynarviointia. Työttömät on jaettu kolmeen kategoriaan; nuoret, keski-ikäiset ja seniorit. Tällä hetkellä on kolme työtöntä nuorta harjoittelusopimuksella, ja he saavat työmarkkinatukea. Projekteihin osallistuu tällä hetkellä alle 50-vuotiaita neljä henkilöä, he saavat olla viisi kuukautta työssä. Yli 60- vuotiaita on kahdeksan henkilöä, he saavat olla kuusi kuu-

kautta työssä. Projektilaisten palkka on sovittu yhtenäiseksi Laukaan pajalaisten palkan kanssa. Kuntouttavassa työtoiminnassa on ollut muutama henkilö sekä yksi henkilö on ollut työkokeilussa, hänelle on annettu lausunto työkunnosta. Palkkatuella työllistäminen on vähentynyt kunnan organisaatioon, koska osaamisvaatimukset eivät täyty työttömien kohdalla, joita olisi tarjolla TE- toimiston listalta.

5 KESKEISET KÄSITTEET

Keskeisiksi käsitteiksi olen valinnut opinnäytetyöhöni osallisuuden, innostamisen, syrjäytymisen ja kehittämisen. Työttömyydessä ja työllisyyden hoidossa nämä kaikki asiat ovat tärkeitä. Työn menetettyään ihmisen osallisuus kapenee, koska työyhteisöön kuuluminen loppuu. Osallisuus, innostaminen ja syrjäytymisen välttäminen kietoutuvat käsitteinä toisiinsa. Osallisuus on merkittävänä osana kehittämisessä.

5.1 OSALLISUUS

Osallisuus liittyy yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteeseen esimerkiksi työn, harrastusten, osallistumisen tai vaikuttamisen kautta. Työttömät ja syrjäytyneet ihmiset jäävät usein vaille tätä tunnetta. Osallisuus merkitsee Paavo Viirkorven mukaan omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuun ottamista seurauksista. (www.kansalaisfoorumi.fi, 14.9.2010).

Riikka Haahtelan mukaan osallisuus on vahvasti kokemuksellista ja jaettua. Siinä on kysymys syvällisestä, viime kädessä identiteettiin ulottuvasta kokemuksesta tai jäsenyyden tunteesta yhteisössä ja mahdollisuudesta olla rakentavasti mukana yhteisöllisissä prosesseissa. (www.kansalaisfoorumi.fi, 14.9.2010)

Osallisuuteen sisältyy näin liittymistä, kuulumista sekä mukana olemista, jonka kautta ihminen tulee osaksi ryhmää tai jotain toimintaa. ”Osallisuuden kokemus on sinällään syvällistä ja identiteettiä rakentavaa jäsenyyttä yhteisössä”, sanoo Paavo Viirkorpi. (www.kansalaisfoorumi.fi, 14.9.2010). Tämän tapaiseen kohtaamiseen pitäisi pyrkiä työttömän asioidessa viranomaisen kanssa. Tässä vuorovaikutuksessa on mahdollista syntyä erilaisia yhteisiä toimintaideoita ja muutostarpeita. Osallisuus on omaehtoista ja se luo osaltaan vastuuta ja vaikuttamista. Osallisuus on yhteiskuntaan kiinnittymisen tärkeä muoto.

Kohonen ja Tiala (2002) ovat käyttäneet valtakunnallisessa osallisuushankkeessa osallisuudesta seuraavaa jaottelua:

- **Tieto-osallisuus**, joka tarkoittaa kuntalaisten oikeutta tiedon saamiseen ja tuottamiseen. Osallisuuden toteutumisen tapoina ovat tällöin kuntalaisille tiedottaminen, kuntalaisten kuuleminen, kyselyt ja palvelusitoumukset.
- **Suunnitteluosallisuus**, joka sisältää valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta.
- **Päätösosallisuus** on suoraa osallistumista palvelujen tuottamista tai omaa asuinalueetta koskeviin päätöksiin.
- **Toimintaosallisuus** on kuntalaisten omaa toimintaa elinympäristössään tai palvelu- ja toimintayksiköissä.

Toisen tulkinnan mukaan osallisuus on omakohtaisesta sitoutumisesta nousevaa vaikuttamista ja vastuun kantamista. Näin tulkittu osallisuus on osallistumista vaativampaa, koska se edellyttää ihmiseltä suurta aktiivisuutta ja sitoutumista.

Osallisuuden, osallistumisen ja osallistamisen käsitteiden erot on hyvä huomioida. Osallisuuden käsite viittaa kuulumiseen yhteiskuntaan tai yhteisöön sekä kysymyksen poliittisten yhteisöjen toimintatavoista. Osallistuminen puolestaan liittyy konkreettisemmin kansalaisen oikeuksiin ja velvollisuuksiin itseään ja lähipiiriään koskevassa päätöksenteossa. Osallistamisesta voidaan puhua silloin, kun kansalaisia vaaditaan tai kehoitetaan osallistumaan tiettyihin yhteiskunnallisiin hankkeisiin.

Hyvinvointi ja osallisuus Itä- Suomessa - tutkimuksen mukaan ulkopuolisuuden kokemukset yhdistyvät voimakkaasti heikoksi koettuun yksilön hyvinvointiin. Yksilöiden osallistumismahdollisuuksien käyttämättä jättämiset kytkeytyvät usein fyysisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin ongelmiin. Osallistuminen ei liity yksistään ihmisten omaan aktiivisuuteen tai elämäntilanteeseen, vaan siihen, onko osallistumiselle luotu mahdollisuuksia. (Siltaniemi, Perälähti, Eronen, Londen, Peltosalmi, 2008, 48- 55).

Tällä hetkellä ei kaikilla ole mahdollisuutta käyttää annettuja vaikuttamisen ja osallistumisen kanavia. Tulojen riittämättömyys heikentää tietyn väestöosan yhteiskunnallisia osallistumismahdollisuuksia kulkumahdollisuuksien, sanomalehtitilausten sekä tietokoneen sekä internetin käytön ulkopuolelle jäämisen vuoksi. (emt, 2008, 83).

Voimaantuminen ja vastuun ottaminen omista ajatuksistaan ja teoistaan tapahtuu vähitellen. Tässä muutoksessa voi olla tukena toinen henkilö, joka auttaa tahtoa heräämään ja vahvistaa sitä. Kaiken perusta on aito ja dialoginen kohtaaminen ja sen kautta työttömän toimivuuden vahvistaminen. Sosiaalipedagogiikan perusteiden mukaan olennaista on saada ihminen tekemään elämänsä kannalta olennaisia valintoja, jotka edesauttavat kiinnittymistä yhteiskuntaan. Muutosta ei saada aikaan manipuloimalla, vaan osallistumalla ja vahvistamalla ihmisen subjektiivuutta. (Hämäläinen, 1999,71).

Osallisuus on syrjäytymisen vastavoima, joka kasvattaa sosiaalisia verkostoja ja luo yhteisöllisyyttä. Lisäksi osallisuus on keskeinen yleiseen terveyteen vaikuttava tekijä. Työtön ihminen jää ilman osallisuutta ja sosiaalista pääomaa. Tässä työssä osallisuus tarkoittaa sitä, että kiva-arviointimenetelmän avulla työttömät on otettu osalliseksi työllisyysneuvon palvelun kehittämisessä. Kohosen ja Tialan (2002) jaottelun mukaan tämä ei ole puhtaasti jotain osallisuutta, vaan sekoitus eri osallisuusjoutelua.

5.2 INNOSTAMINEN

Sosiaalipedagogiikka tarjoaa ideologisen ja tieteellisteoreettisen perustan toiminnalle, jota kutsutaan sosiokulttuuriseksi innostamiseksi. Innostaminen on laaja-alaista monipuolista, eri elämänohjelmoille, ikä- ja yhteiskuntaryhmoille suunnattua toimintaa. Toiminnan päämääränä on ihmisten välinen samanarvoisuus ja siitä seuraava autonomian kasvu. Itsenäisyyden lisääntyminen merkitsee ihmisten vapautta ja mahdollisuutta päättää itseään koskevista asioista sekä mahdollisuutta rakentaa laadullisesti parempaa elämää henkilökohtaisella tasolla sekä yhteisölliselläkin tasolla. (Kurki, 2000,11- 14)

Jyrki Hämäläisen mukaan sosiokulttuurinen innostaminen voidaan määritellä yhdeksi sosiaalipedagogiikan muodoksi. Hänen mukaansa se on samalla työmuoto ja pedagogisen vaikuttamisen tekniikka, jossa korostetaan ihmisen tietoisuuden heräämistä, kasvua oman itsensä ja yhteisönsä aktiiviseksi kehittäjäksi. Hänen mukaansa se voidaan nähdä myös vapaan itsemääräämisoikeuden tai tasa-arvon saavuttamisena sekä osallistumista korostavana sosiaalisena liikkeenä.(Hämäläinen, 1999,72).

Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteena on yksilöiden ja yhteisöjen elämänlaadun parantuminen, joka on sidoksissa ihmisten kykyyn ja tahtoon kehittää omaa yhteisöään yhteistyössä muiden kanssa. Innostamisen perustavoitteena voidaan pitää henkilökohtaista muutosta, sosiaalista vapautumista ja vallitsevien olosuhteiden ylittämistä sekä henkilökohtaisten voimavarojen lisääntymistä. Innostamisen ideologiassa korostetaan ihmistä oman elämänsä aktiivisena toimijana, jolla on määräysvalta sekä oikeus itseensä nähden. (Kurki, 2000, 19- 21).

Leena Kurki määrittelee, että innostaminen koostuu aloitteellisuudesta, osallistumisesta sekä toiminnan ja sen merkityksen pohdinnan vuorovaikutusta aikaansaavista sosiaalisista käytännöistä. Se on myös tapa auttaa ihmistä tiedostamaan ongelmiaan ja tarpeitaan ja olemaan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ongelman ratkaisemiseksi. Se on myös sellaisten resurssien etsintää, jotka mahdollistavat yksilöiden identiteetin ja pääosan vahvistamisen omassa kulttuurisessa kehityksessään, oman yhteisönsä ja alueensa sisällä. Se perustuu aina suunnitteluun ja päämäärätietoiseen

toimintaan, jonka toiminnat, toteutus ja arviointi keskittyvät persoona- käsitteen ja sen pohdinnan ympärille, mitä ihminen on yhteisössään, alueellaan ja yhteiskunnassa. (Kurki, 2000, 26- 27).

Kurjen mukaan oleellista sosiokulttuurisen innostamisen prosessissa on sen pohtiminen, miten ihmiset saadaan todella osallistumaan ja mistä löytyy sopiva tasapaino ihmisten osallistumisen ja heidän tarvitsemansa ohjaamisen välille. Aito innostamisen sosiaalitieteellinen olemus on Kurjen mielestä enemmän laadullinen kuin määrällinen. Innostaminen ei siis ole ihmisten kokoamista yhteen, vaan intensiivistä, sitoutuvaa ja syvästi suhteisiin osallistavaa kohtaamista. (Kurki, 2000, 162).

Koska innostamisen ydin on ihmisten oma osallistuminen ja oma toiminta, tulisi innostajan tehdä itsensä prosessin edetessä vähitellen tarpeettomaksi. Yksi ammatillisen innostajan perusvalmiuksia on kyky ihmisten herkistämiseen. Herkistämistä voisi olla puuduttavaa arkipäivää elävien herättelemisen tietoisuuteen omasta tilastaan ja mahdollisuuksistaan. Herkistämisen jälkeen ihmiset puolestaan tulisi motivoida oman elämänsä kannalta arvokkaaksi ja merkitykselliseksi kokemaansa toimintaan. (Kurki, 2000, 91, 133).

Innostamisessa on kysymys ihmisten johtamisesta, siitä miten saada ihmiset motivoitumaan toimintaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Innostajalta vaaditaan kykyä johtamiseen ja johtajalta vastaavasti taitoa innostamiseen.

Sosiaalipedagogisen väliintulon erityisenä tavoitteena on tehdä se, että hänen työllistymistään estäviä tekijöitä pyritään vähentämään. Hämääläisen mukaan ei ole tärkeintä varmistaa kuinka ihmiset saataisiin työhön, vaan pyrkiä auttamaan myös niitä yhteiskunnan jäseniä, jotka syrjäytyvät työmarkkinoilta. Pitäisi löytää ja kehittää sellaisia yhteisöllisyyden muotoja, jotka edesauttavat kaikkien osallistumista ja mahdollisuuksia ylläpitää sosiaalisia suhteita sekä välttämään eristäytymistä ja passivoitumista. Lisäksi innostaa tekemään mielekkääksi kokemiaan asioita yhdessä toisten kanssa ja, siten rakentamaan positiivista identiteettiä ja vaikuttamaan tietoisesti omaan elämänsä kulkunsa. (Hämäläinen, 1999, 90- 91).

5.3 SYRJÄYTYMINEN

Yhteiskuntapolitiikan onnistuneisuutta sosiaalisten tavoitteiden saavuttamisessa arvioidaan nykyään ennen muuta syrjäytymisen näkökulmasta. Syrjäytymisen estäminen ja poistaminen on nostettu yhteiskuntapolitiikan kattavaksi johtotähdeksi. Huoli syrjäytymisestä ei ole ainoastaan suomalainen asia, vaan taustalla on EU:n laajuinen syrjäytymisen vastainen toiminta. Syrjäytymisen nujertamiseksi on laadittu sekä kansallinen sekä EU:n laajuinen toimintasuunnitelma vuonna 2003. (Raunio, 2006, 9).

Työelämästä ja koulutuksesta syrjäytyminen, kuin myös syrjäytyminen muillakin elämän alueilla ei ole staattinen olotila, johon ihminen sattumalta tai yllättäen joutuu. Syrjäytymisestä kannattaa puhua vain verrattain pitkäkestoisena prosessina, jossa siteet elämisen laadun ja elämänhallinnan kannalta merkityksellisiin yhteiskunnan toimintajärjestelmiin ja yhteisöihin höltyvät tai jäävät muodostumatta. Hämäläisen mukaan syrjäytymisen käsitteellä ei yleensä viitata erityisen suureen väestönosaan, mutta jos syrjäytymisellä tarkoitetaan osattomuutta riittävästä toimeentulosta, koulutuksesta, työstä, yhteiskunnallisesta osallistumisesta ja tyydyttävistä ihmissuhteista, käsitteen relevanttius ei riipu siitä, kuinka yleistä tällainen osattomuus on. (Hämäläinen, 1999, 91).

Huono-osaisuutena käsitetään laaja-alainen elinolojen, elämäntapojen ja elämisen laadun puutteiden esiintyminen. Se on läheisesti kytköksissä köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen.

Huono-osaisuus voidaan jakaa:

- taloudelliseen huono-osaisuuteen
- sosiaaliseen huono-osaisuuteen
- vallankäytöstä ja osallistumisesta syrjäytymiseen
- terveyden johdosta huono-osaisuuteen
- työmarkkinoilta syrjäytymiseen
- asuntomarkkinoilta syrjäytymiseen
- koulutuksesta syrjäytymiseen

Sosiaalinen syrjäytyminen kuvaa huono-osaisuuden kasautumista. Syrjäytymisen voivat laukaista erilaiset sosiaaliset ja taloudelliset riskit, kuten työttömyys ja asunnottomuus. (Raunio, 2006, 28- 39).

Hallinnonalojen välisen syrjäytymistyöryhmän loppuraportissa kuvataan syrjäytymistä seuraavasti. Syrjäytymisellä tarkoitetaan kasaantunutta huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät pitkäaikainen tai usein toistuva työttömyys, toimeentulo-ongelmat ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. Syrjäytymiseen voi liittyä sairautta tai vammaisuutta, poikkeavaa käyttäytymistä, rikollisuutta ja päihteiden käyttöä. Syrjäytyminen voi olla yksilöllistä, mutta usein puhutaan myös ihmisryhmien syrjäytymisestä ja kokonaisten alueiden syrjäytymisestä. Mikään yksittäinen ongelma ei sinänsä aiheuta syrjäytymistä, vaan kyse on nimenomaan kasaantuvista ongelmista ja eräänlaisen huono-osaisuuden kehän muodostumisesta. (STM, Työryhmämuistioita, 2003:20).

Toimeentulon antava työ, hyvä elinympäristö, hyvät asumisolot, lähipalvelut sekä ihmisten omatoimista selviytymistä tukeva sosiaalinen verkosto muodostavat perustan normaalille osallistumiselle ja yhteiskuntaan kuuluvuudelle. Sosiaaliset verkostot luovat yhteisöllisyyttä ja osallisuuden tunnetta. Ilman sosiaalisia verkostoja ei yksilölle muodostu osallisuuden kokemuksia. (STM, Työryhmämuistioita, 2003:20).

Osallisuutta ja aktiivista kansalaisuutta on yhteiskunnassamme tarkastelu enemmän pedagogisena kuin yhteiskunnallisena kysymyksenä. Kuitenkin pohjoismaisen hyvinvointivaltion kokemus osoittaa, että syrjäytymisen torjunta tulee nähdä kiinteänä osana yleistä yhteiskuntapolitiikkaa. Vastuu ei ole ainoastaan hallituksella ja muilla julkisilla viranomaisilla, vaan myös yhteisöillä ja yrityksillä, kansalaisjärjestöillä sekä työelämän etujärjestöillä. (STM, Työryhmämuistioita, 2003:20).

Kansalaisuudesta voidaan myös sulkea pois. Kansalaisuus voidaan ajatella yhteisön jäsenyydeksi, joka määrittyy aina sosiaalisissa prosesseissa. Kohti aktiivista kansalaisuutta- raportti nostaa esiin sen, etteivät kaikki ole aktiivisia kansalaisia. Syrjäytyneet jäävät usein täyden kansalaisuuden määrittelyn ulkopuolelle.(Kohti aktiivista kansalaisuutta, 2005, 44). Suomessa ei ole vain yhdenlaista kansalaisuutta, vaan kansalaisuuden toteuttaminen ja aktiivisen kansalaisuuden toteuttamisen mahdolli-

suudet ovat riippuvaisia ihmisestä ja hänen yhteiskunnallisesta asemastaan sekä suhteestaan muihin. Osallistuminen ja aktiivisen kansalaisuuden toteuttaminen vaativat myös taloudellisia resursseja. Työttömällä taloudellinen tilanne saattaa rajoittaa osallistumismahdollisuuksia ja kansalaisuuden toteutumista.

YLE- uutiset kertoivat 24.9.2010, kuinka hallitus ei piittaa politiikkaohjelmista, joita on laadittu esim. syrjäytymisen ehkäisyyn. OECD-raportissa sanotaan, että päätösten pohjaksi asioita pitäisi tarkastella enemmän kuin yhden ministeriön kannalta. Valtiontalouden tarkastusvirastosta Terho Vuorela sanoo; politiikkaohjelmat ovat useamman ministeriön yhteisiä asioita. Jokainen ministeriö pitää tiukasti kiinni oman ministeriön rahoista. Tästä syystä nämä useamman ministeriön alaisuuteen kuuluvat politiikkaohjelmat ovat jääneet toteutumatta. Hänen mielestään näillä ohjelmilla pitäisi olla vahvempi rooli budjetti- ja kehysvalmisteluissa. (YLE- uutiset 24.9.2010)

Hyvinvointivaltio tarvitsee tuekseen – nyt ja sen tulevassa murroksessa – yhteisvastuuta, lähimmäisenrakkautta, sosiaalisuutta ja solidaarisuutta korostavan kansalaisyhteiskunnan. Kysymys ei ole vain politiikasta, vaan kaikessa kansassa ja elävässä elämässä toteutuvasta huolenpidon ja yhteisvastuun kulttuurista – siis arvoista ja asenteista. On luotava hyvinvointivaltion kansalaisyhteiskuntaperustaa. (Möttönen, Niemelä, 2005, 202).

5.4 KEHITTÄMINEN

Toikko & Rantanen(2009) sanovat kirjassa Tutkimuksellinen kehittämistoiminta, että kehittämistoiminta on ennen kaikkea sosiaalinen prosessi, koska se edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Osallistuminen perustuu dialogiin, jonka avulla eri osapuolet voivat avoimesti tarkastella kehittämistoiminnan perusteita, toimintatapoja sekä tavoitteita. Nykyisin korostetaan kehittämistoiminnassa osallisuuden merkitystä. Useimmiten aloite tulee ulkopuolelta. Siitä huolimatta itse osallistavan toiminnan oletetaan kuitenkin etenevän osallistujien omilla ehdoilla. Osallista-

misen ja osallistumisen käsitteet liittyvät tiiviisti toisiinsa. Osallistaminen on mahdollisuuksien tarjoamista, kun taas osallistuminen on mahdollisuuksien hyödyntämistä. (Toikko, Rantanen, 2009, 89 -90).

Kehittämistoiminnassa on hyötyä asiakkaiden, työntekijöiden ja sidosryhmien osallistumisesta. Tuloksellisuuden ehtona pidetään tärkeimpien sidosryhmien mukaan ottamista jo suunnitteluun ja päätöksentekoon alusta alkaen. Tällä tavoin lisätään sitoutumista kehittämiseen. Bikva- arviointimallissa asiakkaiden osallistumista perustellaan myös sillä, että asiakkailla on tietoa, josta julkisen sektorin kehittämisessä voi olla hyötyä. Toisaalta on myös kysymys siitä, että ne joita asia koskee, ovat myös oikeutettuja osallistumaan.(Toikko, Rantanen, 2009, 90- 91).

Dialogi on yksi keskustelun välineistä, joiden avulla rakennetaan yhteistä, jaettua ymmärrystä, jota kukaan ei voi yksin saavuttaa. Dialogi on oleellinen osa moniammatillista yhteistyötä.(Isoherranen, Rekola, Nurminen, 2008, 65). Osallistuminen eri osapuolten välille pyritään rakentamaan dialogin pohjalle. Dialoginen lähestymistapa edellyttää osallistujilta toisen hyväksymistä.

Osallistuva kehittäminen rakentuu dialogisen moniäänisyyden varassa. Dialogi on itsessään sekä prosessi että ratkaisu. Onnistunut dialogi tuottaa vastauksen yhteisiin kysymyksiin.(Toikko, Rantanen, 2009, 166)

6 OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

Opinnäytetyössäni käytän pääsääntöisesti toiminnallisia menetelmiä. Usein kehittämistoimintaan sisältyvien tutkimuksellisten asetelmien tehtävänä on palvella kehittämisen prosessia. Näin saatuja tuloksia tai aineistojen analyysyjä voidaan käyttää reflektion herättelyyn(Toikko, Rantanen, 2009, 117).

Laadullisen tutkimuksen haasteet nousevat aineiston runsaudesta ja elämänläheisyydestä. Erityisesti silloin, kun on käytetty useita aineistonkeruumenetelmiä, on analyysin tekeminen haastavaa, mutta mielenkiintoista. Kaikkea materiaalia ei yleensä pysty hyödyntämään ja tarkoituksena ei useinkaan ole analysoida kaikkea materiaalia. Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, koska aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Analyysillä luodaan selkeyttä aineistoon, jotta voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2010, 225, 229).

Kirjassa tutkimuksellinen kehittämistoiminta Toikko & Rantanen (2009) sanovat, että laadullisen tutkimuksen piirissä objektiivisuuden ideaali on korvautunut vakuuttavuuden näkökulmalla. Olennaiseksi asiaksi nousee tehtyjen valintojen näkyväksi tekeminen ja perustelu. Laadullisen tutkimuksen tulokset ovat usein enemmän perusteltuja tulkintoja kuin objektiivisia tosiasioita. Kehittämistoiminnan ja erityisesti arviointien kohdalla kysymys tiedon objektiivisuudesta on vieläkin ongelmallisempi. (Toikko, Rantanen, 2009, 127).

7 BIKVA-ARVIOINTIMENETELMÄ

BIKVA- malli on tanskalaisen Hanne Krogstrupin kehittämä malli ja lyhenne BIKVA tulee tanskan kielen sanoista ”Brukgerinddragelse I KVALitetsvurdering” eli ”asiakkaiden osallisuus laadunvarmistajana”. Tavoitteena on ottaa asiakkaat mukaan arviointiin ja luoda yhteys asiakkaiden ongelmien ymmärtämisen ja julkisten palveluiden välille ja kehittämiseen. Asiakkaiden mukaan ottaminen antaa sellaista tietoa, josta on hyötyä kehittämistoiminnassa. Asiakkaat ovat tässä mallissa keskiössä ja oppimisen käynnistäjiä. Asiakkaille, tässä työssä työttömille, tarjotaan mahdollisuus muutokseen, joka on lähtöisin heidän ideoistaan. Bikva- mallissa tiedonkeruu tapahtuu yleensä ryhmähaastattelujen avulla. Bikva-mallin avulla saatu tutkimusaineisto on kvalitatiivista, jolloin aineisto analysoidaan kvalitatiivisia analysointimenetelmiä käyttäen. (Krogstrup, 2004, 7- 10).

Ryhmähaastattelussa on etuna, että painopiste ei ole kovin tunnepitoisissa yksilöllisissä asioissa ja että ryhmän haastateltavat ottavat enemmän kantaa toistensa pe-

rusteluihin kuin siihen, mitä odottavat haastattelijan haluavan kuulla. Joissakin tapauksissa on kuitenkin suositeltavampaa käyttää yksilöhaastatteluita tai havainnointia esimerkiksi, kun haastateltavilla on niin heikot sosiaaliset kyvyt, etteivät pysty osallistumaan ryhmähaastatteluun. (Krogstrup, 2004, 10- 11).

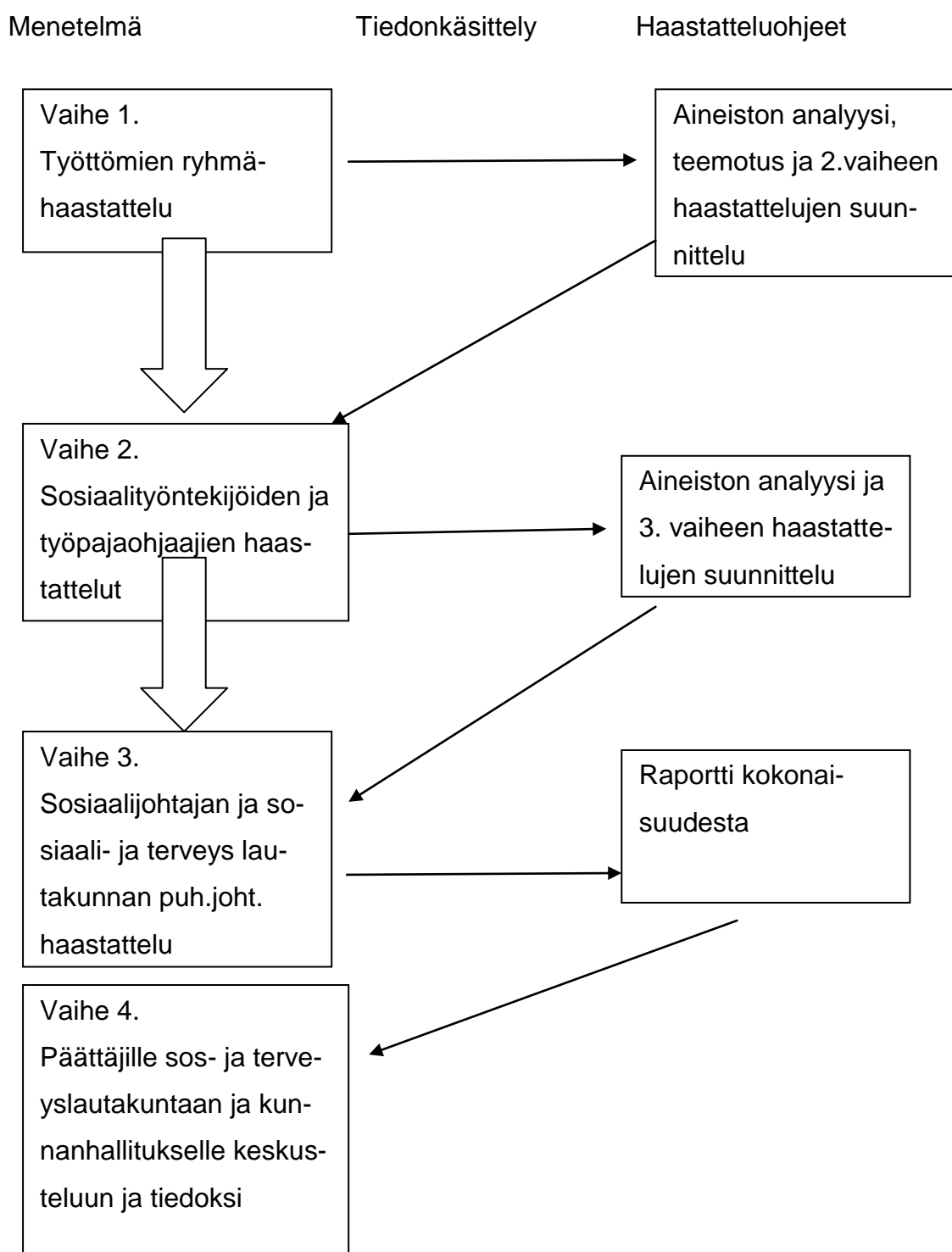
Päätavoitteena Bikva- mallin käytössä on oppiminen ja kehittyminen. Arvioija voi osallistua muutosprosessiin enemmän tai vähemmän aktiivisesti. Arvioija voi myös antaa Bikva- prosessista saatujen tietojen puhua puolestaan. Sekä antaa arviointiprosessista saatujen tietojen perusteella suosituksia tai edistää muutokseen johtavaa kehittämisprosessia. (Krogstrup, 2004, 13- 14).

Bikva- mallin tarkoituksena on asiakkaiden oleellisen tiedon käyttäminen apuna toiminnan kehittämisessä ja kohdentamisessa. Arviointiprosessi on oppimislähtöinen ja sen suunta on alhaalta ylöspäin. Kuvion 2. olen tehnyt siten, että ylhäällä on asiakkaiden haastattelu, jota käytän tässä opinnäytetyössäni. Työprosessin muut vaiheet aukaisen työharjoitteluni raportissa. Bikva- mallissa on neljä vaihetta, joilla pyritään vaikuttamaan menetelmien kehittämiseen. (Krogstrup, 2004,15).

Haastattelijan on pystyttävä olemaan neutraali henkilö, joka osaa huomioida ryhmäprosessia sekä johtaa keskustelua tuomatta itseään liikaa esille. Hänen on oltava empaattinen ja kiinnostunut kuulemaan kaikkien mielipiteitä. Omat mielipiteensä pitää pystyä pitämään pois keskustelusta. haastattelutekniikkaa on pystyttävä muuttamaan, jos on tarpeen. (Krogstrup, 2004, 26- 27).

Arvioijan rooli Bikva- menetelmässä on haastava. Hän toimii tilaisuuden vetäjänä ja tiedonvälittäjänä sekä tutkijana. Hänen tehtävänä on arvioida tiedon käyttökelpoisuutta, julkaisemista ja julkaisemattomuutta. Tulokset on kerrottava luotettavasti ja asiallisesti. Lisäksi on pystyttävä toimimaan ja käynnistämään muutosprosesseja. (Krogstrup, 2004, 26- 28).

Kuvio 2. Bikva- mallin mukainen työprosessi Konneveden kunnassa

Vasemmalla olevissa laatikoissa ovat arviointiin osallistuvat sidosryhmät ja käytetty menetelmä. Ohut viivanuoli, oikeanpuoleiseen laatikkoon, kertoo että haastattelutietojen perusteella tehdään seuraava haastatteluohje. Oikeanpuoleisesta laatikosta ohut viivanuoli kertoo seuraavan ryhmän haastattelun jne. Tässä työssä työttömien arviointipalautte esitellään sosiaalityöntekijöille ja työpajaohjaajille. Heidän palaut-

teensa viedään ja esitellään sosiaalihoitajalle ja lautakunnan puheenjohtajalle. Viimeiseksi tässä tapauksessa asia viedään sosiaali- ja terveyslautakunnalle. Asiakaslähtöinen BIKVA- arviointi toteutetaan systemaattisesti ja arvioinnin tuloksia käytetään kehittämistoiminnan käynnistäjänä.

Tavoitteena on selvittää, miten haastatteluun osallistuvat työttömät kokevat arkensa henkilökohtaisella tasolla. Tavoitteena on myös kyseenalaistaa ja kehittää olemassa olevat käytännöt ja toimintatavat. Etuna on, että sen avulla saavutetaan parempi yhteisymmärrys sen välillä, miten asiakkaat kokevat ongelmansa ja miten sosiaalityötä tehdään organisaation eri tasoilla. Edellytyksenä Bikva- mallin käytölle on, että organisaatio pystyy olemaan avoin asiakkaiden näkökannoille. Mallin tavoitteena on vahvistaa tätä kykyä. (Krogstrup, 2004, 15- 16).

Marketta Rajavaara sanoo, että arviointitutkimuksessa korostuu tiedon hyödynnettävyys. Onnistuessaan tämän menetelmän käytössä on mahdollista luoda rakenteita asiakkaiden parempaan osallisuuteen. Työskentelyn kehittäminen ja uuden oppiminen on mahdollista työyhteisössä. Osaltaan malli on dialoginen kokoontumisineen eri sidosryhmien välillä. Parasta on asiakkaasta lähtöisin tuleva arviointi. Sitä kautta luodaan yhteys asiakkaiden ongelmien ymmärtämisen, palvelujen kohdentumisen ja kehittämisen välille.(Eräsaari, Linqvist, Mäntysaari, Rajavaara, 1999, 33)

Yhteiskunnallisissa olosuhteissa tapahtuvat muutokset voivat laukaista arvioinnin tarpeen. (Vuorela, 1997, 24). Vuorela korostaa, että arviointia ei pidä ymmärtää kertaaluontoisena erillisenä tehtävänä, vaan yhtenä vaiheena ja työkaluna ohjauksessa ja kehittämisessä. Arviointi voi nostaa esiin uusia arviointitarpeita, jotka on syytä selvittää välittömästi. Lisäksi tulee muistaa, että arviointitulosten käsittely ja kehittämistoiminnan käynnistäminen tarvitsee oman suunnitelman. (Vuorela, 1997, 96).

8 PROSESSIN KUVAUS

Tässä osassa esittelen toiminnallisen opinnäytetyön pääperiaatteet sekä käytetyt menetelmät. Työharjoittelupaikassani Konneveden kunnassa pyydettiin, että tekisin kuntaan työllisyysneuvon suunnitelman. Tämä suunnitelma tulee ensisijaisesti vi-
ranhaltijoiden käyttöön. Raporttiosuuteen oppilaitokselle tulee näkymään työttömän näkökulma.

Tässä opinnäytetyössä on tavoitteena työelämälähtöisesti ja yhteistoiminnallisesti kehittää käytännön toimintaa tai sen ohjeistamista ja järjestämistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät suunnittelu, toteutus, arviointi ja raportointi tutkimusvies-
tinnän tavoin. Produktina saadaan jokin konkreettinen tuotos ja sen toteuttamispro-
sessi. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei välttämättä tarvitse käyttää tutkimukselli-
sia menetelmiä, mutta usein niitä hyödynnetään osana toimintaa kohderyhmäläh-
töisyyden saavuttamiseksi. (Vilka & Airaksinen, 2003, 9-10).

Käytän tässä työssäni Bikva- arviointimenetelmää. Menetelmä ottaa asiakkaat mu-
kaan arviointiin. Työ alkaa työttömien ryhmähaastattelulla. Tavoitteena on, että työt-
tömät omin sanoin kuvaavat ja tulkitsevat kunnan työllisyysneuvon. Toivon saavani
esille kuinka työttömät kokevat ongelmansa ja miten tämä huomioidaan työntekijöi-
den työskentelyssä. Ryhmähaastattelussa saadaan tietoa usealta henkilöltä yhtä ai-
kaa. Siksi se onkin tehokas tiedonkeräämisen muoto. Lisäksi se on erityisen käyt-
tökelpoinen silloin, kun voidaan ennakoita, että haastateltavat arastelevat haastatte-
lua. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2009, 210- 211). Lisämateriaalia olen saanut kes-
kusteluista kuntouttavan työtoiminnan ryhmän kanssa sekä mukana olosta työttömi-
en yhdistyksen toiminnassa.

Työttömien ryhmähaastattelua valmistelin siten, että kutsuin työttömien yhdistyksestä
työttömiä tilaisuuteen ja kerroin mihin tarkoitukseen tieto tulee. Järjestin tilan kunnan-
talon takkahuoneelle ja tilaisuudessa oli kahvitarjoilu. Tilaisuuteen saapuvat tunsivat
minut ennestään nimeltä ja hyvänpäivän tuttuja olemme kylänraitilla tavatessamme.
Nauhoitin keskustelun, jotta pystyin analysoimaan tiedon. Aluksi esitin ainoastaan

yhden kysymyksen ” Mitä mieltä olet, mitä ajattelet työllisyshoidosta Konnevedellä”? Tein tarkentavia kysymyksiä ryhmähaastattelun edetessä, jotta ymmärsin mitä tarkoitetaan jollakin asialla.

9 HAASTATTELUN TULOKSET

Haastattelusta saamani materiaalin litteroin, luokittelin ja pääteemoja sain seitsemän kappaletta. Kävin materiaalin uudelleen läpi ja tähän työhön pääteemoiksi jäi kolme. Teemat ovat:

1. TE- toimiston perustehtävä Ääneseudulla
2. Koulutustarjonnan tarkoituksenmukaisuus
3. Pitkäaikaistyöttömien, vajaakuntoisten ja nuorten työttömien erityinen tilanne

9.1 TE- TOIMISTON PERUSTEHTÄVÄ ÄÄNESEUDULLA

Haastatteluaineiston analyysistä tuli esille, että työttömien mielestä TE- toimisto ei hoida perustehtäväänsä eli välitä työtä. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että Ääneseudun TE- toimisto on passiivinen Konneveden suuntaan. Lisäksi sen katsottiin hoitavan vain lakisääteiset tehtävänsä byrokraattisesti ja laki luetaan kielteisesti. Konnevedellä ei toimi enää edes palvelupiste. Stressiä haastateltavissa aiheutti se, ettei työmarkkinoita työttömälle oikeasti ole. Palvelujen katsottiin myös huonontuneen aiemmista vuosista. Konnevedellä on haastateltavien mukaan vaikea työllistyä, koska työpaikkoja ei ole. Työssäkäyntialueeseen kuulu Jyväskylänseutu sekä Ääneseutu. Työttömät kertoivat, että koko elämän muuttaminen toiselle paikkakunnalle ei houkuta. Konneveden kunnan toivottiin vaikuttavan TE- toimiston palveluun.

9.2 KOULUTUSTARJONNAN TARKOITUKSEN MUKAISUUS

Työttömien haastattelussa nousi esiin koulutus, jossa aktivointikoulutuksen sanottiin olevan turhaa. Eräs haastateltava sanoi tunteneensa myötähäpeää ohjaajan puolesta tällaisella ”Kipinää - tai energiaa elämään” – kurssilla. Työvoima-koulutuksien sisältöjä toivottiin jatkossa tarkistettavan ja sisältöjä pohdittavan tarkoituksen mukaiseksi. Kurssit eivät palvele tarkoitustaan. Koulutukseen kulkeminen katsottiin hankalaksi huonojen julkisten kulkuyhteyksien takia, joten koulutus olisi järjestettävä omalla paikkakunnalla. TE- toimistolle ei taas kelpaa kansalaisopiston järjestämä koulutus esim. kotipalvelukurssi, koska se ei ole ammattiin johtavaa koulutusta. Koulutusta tarjotaan välillä myös ”pakolla”. Rahapula työttömällä vaikuttaa työnhakuun sekä koulutukseen hakeutumiseen. Koulutuspaikan hakemisesta pidettiin vaikeana, joustamattomuuden takia. Joustavuutta toivottiin muutenkin koulutuksen järjestämiseen. ATK- kurssia lukuun ottamatta muut TE- toimiston kurssit ovat tuntuneet turhilta. Osa on tehnyt näillä kursseilla esim. CV:n useita kertoja.

9.3 PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN, VAJAAKUNTOISTEN JA NUORTEN TYÖTTÖMIEN ERITYINEN TILANNE

Työttömien mielestä työmarkkinatuki on 30 % jäljessä muuta kustannuskehitystä. Kysymyksiä nousi työttömien terveystarkastuksista, joihin on joskus saanut valtionapua. Esille tuli, että työmarkkinatukea maksetaan neljän viikon välein ja silloin, kun sattuu kaksi maksatusta samalle kuulle, menettää sosiaalitoimiston antamia muita tukia esim. toimeentulotukea. Tähän sain sosiaalitoimistosta vastauksen, että tämä ongelma on saatu poistettua, sosiaalitoimen käytänteitä muuttamalla. Ihmettelyä työttömissä herätti, miksi ei työllistetä enemmän palkkatuella. Jokainen tahtoo saada työstä palkan, jolla voi myös elää. Haastattelussa pohdittiin hakeeko kunta valtiolta ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea.

10 HAASTATTELUTULOSTEN TULKINTAA

Bikva- arviointimenetelmän haastattelun tulosten analyysistä sain esille seuraavia väitteitä, joita tulkitsen seuraavasti:

10.1 TE-TOIMISTON PERUSTEHTÄVÄ ÄÄNESEUDULLA

Onko valtion tuottavuusohjelmasta johtuvaa, että Konnevedellä työttömät kokevat, että heidän palvelunsa on huonontunut entiseen verrattuna? Sähköinen yhteydenpito on lisääntynyt ja puhelimitse otetaan yhteyttä, koska työnhakupäivitys työnhaku-suunnitelmaan tehdään puolen vuoden välein tai jollain muulla aikavälillä mikä on sovittu. Kuntouttavan työtoiminnan piirissä olevat ihmiset kertoivat, että heihin otetaan kyllä yhteyttä, jos ei ole saanut itse puhelimitse kontaktia. TE- toimiston Ääneseudun työpapereista ilmenee selkeästi työnjako ja painopisteet, mihin TE- toimisto panostaa ja mitkä tehtävät jäävät peruskuntiin sosiaalitoimen hoidettavaksi. TE- toimisto välittää oikeasti työtä heille, jotka ovat työmarkkinoille valmiita heti tai osaamisen kehittämisen kautta. Työttömien syrjäytymisen estäminen jää kunnan sosiaalitoimen tehtäväksi. Konnevedellä saimme kesäkuun alusta 2010 uuden työntekijän, joka tekee työtä kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden kanssa. Muuten työt on jaettu kahdelle sektorille entisten töiden lisäksi. Konnevedellä työpaikkoja tulee harvoin auki, joten työllistyminen on hankalaa. Kaikista hankalinta se on pitkäaikaistyöttömillä, joita on tällä hetkellä 37 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömien ja muiden vaikeasti työllistyvien tilanne on lähes kokonaan riippuvainen siitä miten kunta pystyy panostamaan työllisyysenhoitoon. Kunnan työntekijöille, joille tämä työllistäminen on langennut, vaatii paljon kiinnostusta, että pysyy selvillä muuttuvista ohjeista. Työttömillä oli kuva, että Konneveden työttömät jäävät toisarvoiseen asemaan Ääneseudulla. TE- toimistoa pidettiin byrokraattisena, passiivisena ja uskottiin, että lait luetaan työttömän kanalta varsin kielteisesti.

Analyysin tulos osoittaa, että työttömät odottavat saavansa enemmän palvelua TE- toimistolta, kuin todellisuudessa saavat. Töiden siirtymisestä peruskuntiin ei ole riittä-

västi tiedotettu. Vaikeasti työllistettävien henkilöiden asioita hoitavat viranhaltijat eivät saa riittävästi koulutusta TE- toimiston puolelta. Oma aktiivisuus nopeasti muuttuvissa asetuksissa on erityisen tärkeää ja myös raskasta. Lomakkeiden täyttö on lisääntynyt aiemmista vuosista, joten työttömien kertoma byrokraattisuus on totta myös kunnan viranhaltijoiden näkökulmasta. Valtionhallinto valvoo TE- toimiston toimintaa ja toimisto vaatii kunnilta palvelun hoitamista. Pienissä kunnissa tuntuu pelottavalta suunniteltu lakiuudistus, että työttömän työskentely on mahdollista samalla työnantajalla vain 10 kuukautta. Työpaikat ovat todella harvassa pienillä paikkakunnilla ja laki tulee vaikeuttamaan entisestään työttömien sijoittumista työhön. Varsinkin päätöksentekijöiden olisi oltava erityisen kiinnostuneita asiasta, koska pitkäaikaistyöttömien Kela- korvaus menee kunnan piikkiin kokonaan, jos aktivointitoimenpiteet eivät toimi. Kyseessä on selkeä resurssikysymys ja toisaalta suuri inhimillinen kysymys työttömän ihmisen kohdalla. Rahoitusta näihin työllisyysprojekteihin haetaan eri hankkeiden kautta. Hankerahoitus on määräaikaista ja toiminta luo ikään kuin illuusion työstä, joka todellisuudessa on väliaikaista. Herää kysymys; Onko nykymuotoinen työnvälitys ajan tasalla?

10.2 KOULUTUSTARJONNAN TARKOITUKSEN MUKAISUUS

Työttömät eivät antaneet korkeaa arvosanaa ns. työllisyyskoulutuksesta. Historiaan oli kertynyt erilaisia kokemuksia aktivointikoulutuksista. Jos ei omista autoa, koulutukseen kulkeminen Konnevedeltä ei ole helppoa. Tästä syystä toivomus oli, että koulutusta voisi saada omalla paikkakunnalla. Kunnan viranhaltijat vahvistivat asian, että koulutusta on vaikea saada Konnevedelle. Koulutukset, joita haastateltavat olivat saaneet, eivät ole johtaneet työllistymisen parantumiseen. Innostaminen ja osallistaminen ei korostu eikä ilmene koulutuksen järjestämisessä ja siihen osallistumisessa. Kuitenkin sijoittaminen erityisesti ammatilliseen kouluttamiseen pienentää ammattitaidottomien määrää ja samalla se pienentää rakenteellista työttömyyttä. Pitkään työttömänä olevan on vaikea lähteä kulkemaan koulutuksessa, jo rahan puutteen takia. Köyhyys ja syrjäytyminen ovat pitkälti sama asia kuin työttömyys. Joustavuus oli asia, joka nousi analyysissä esiin, TE- toimistoa pidetään joustamattomana. Haastattelun tuloksista on minulle tullut tunne, että TE- toimisto byrokraattisuudellaan

päästää työttömät syrjäytymään muustakin elämästä kuin työelämästä. Tämän työn myötä on minulle valjennut, miten ison asian edessä kunnat ja työttömän asioita hoitavat työntekijät ovat. Toisaalta on herättänyt se, että miten vähän kunnallisena päätöksentekijänä tiedän työttömän arjesta ja siitä työstä mitä tällä alueella tehdään. Kunnanvaltuusto kuitenkin päättää resursseista eri toimialojen suhteen. Työttömien asiat on ennen hoidettu valtion toimesta työttömyystoimistossa, joita ei enää sellaisena ole lainkaan. Osa työttömistä on nykykäytännön mukaan kunnan omien toimien piirissä, joten päätöksentekijänä asia on kiinnostava ja merkittävä.

10.3 PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN, VAJAAKUNTOISTEN JA NUORTEN TYÖTTÖMIEN ERITYINEN TILANNE

Haastattelusta kävi ilmi, että pitkäaikaistyöttömän elämä työmarkkinatuella on köyhää. Rahanpuute vaikuttaa osallistumiseen, vaikka osalla onkin aktiviteetteja, jotka eivät paljon rahaa tarvitse. Työttömyyden pitkittyessä asiat elämänhallinnan puolesta vaikeutuvat. Työmarkkinatuki maksetaan tasan neljän viikon välein ja se aiheuttaa, muiden tukien osalta hankaluutta. Tuki voitaisiin maksaa esimerkiksi aina kymmenes päivä kutakin kuuta, niin tämä hankaluus poistuisi. Tukiviidakko vaikuttaa sivusta seuraajasta uskomattomalta. Ihmettelen, ettei kelläkään riitä mielenkiintoa kehittää toimivaa perustulomallia. Uskoisin, että riittävällä perustulolla syrjäytyminen pitkäaikaisyöttömien ja vajaakuntoisten kohdalla voisi olla mahdollista. Vajaakuntoiset ja pitkäaikaistyöttömät eivät työllisty palkkatukityöhön osaamisvaatimusten takia. Konnevedeltä puuttuvat oikeasti välityömarkkinat, joita työpaja pyrkii tällä hetkellä korvaamaan. Nuorten työttömyys on kasvanut huolestuttavasti koko maassa. Kun nuori ihminen pääsee syrjäytymään työelämästä, se on rahassa mitattuna yhteiskunnalle 27.000 euroa vuodessa. Neljänkymmenen vuoden syrjäytyminen maksaa reilun miljoonan. Tähän meillä ei luulisi olevan varaa.

Ääneseudulla on ns. yhden luukun periaate ja moniammatillinen yhteistyö työvoimapalvelukeskuksessa, johon kuuluvat TE- toimisto, Äänekosken kaupunki, Konneveden kunta sekä Kela. Haastatteluaineiston perusteella TE- toimisto ei ole ainakaan vaikeasti työllistettävien asialla. Samaa viestiä kertoi TE- toimiston omat työpaperit.

Työvoimatoimiston muuttuessa TE- toimistoksi, samalla hävisi Konnevedeltä paikallinen valtionpalvelu. Palvelu helpotti asioiden eteenpäin vientiä, koska sosiaalitoimen työntekijä pystyi asioimaan työttömän tukena työvoimatoimistossa samassa virastotalossa.

Sosiaali- ja terveysministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö ja Kuntaliitto asettivat työryhmän arvioimaan olemassa olevia rakenteita. Työryhmän tehtävänä on arvioida eri toimijatahojen keskinäisen työn- ja vastuunjaon selkeyttä ja ylisektoriaalisen yhteistyön toimivuutta. Sen tarkoituksena on tehdä muutos- ja toimenpide-ehdotuksia rakenteisiin, käytännön toimintatapoihin, nykyiseen lainsäädäntöön ja tulevan hallitusohjelman valmisteluun. Työryhmän toimikausi on 15.3.2010- 30.11.2010, joten tähän työhöni sen esittämät asiat eivät ehdi.(Jaana Viemerö Kuntaliitosta, 21.4.2010)

Palkkatuen myöntäminen elinkeinotoiminnan harjoittajille muuttui 10.5.2010. Tällä hetkellä keskusteluissa on 3. sektorin tilanne. Tässä on kyseessä EU-säädöksen mukainen de minimis- sääntö ja ryhmäpoikkeusasetuksen mahdolliset vaikutukset. De minimis on sääntö, jolla kolmen vuoden aikana yksi yritys voi saada rakennerahastotukea korkeintaan 200.000 euroa. Elinkeinotoiminnan harjoittamista on lähtökohtaisesti aina yhtiömuodossa toimivat työnantajat eli oy, ay, ky, osuuskunta sekä sosiaaliset yritykset, sekä yhdistykset ja säätiöt siltä osin kuin niiden katsotaan harjoittavan elinkeinotoimintaa. Tämä ei koske kuntia, kotitalouksia tai elinkeinotoimintaa harjoittamattomia yhdistyksiä ja säätiöitä. TE- toimisto arvioi tapauskohtaisesti onko kyse elinkeinotoiminnasta. Tiedotusvälineistä olen saanut sellaisen kuvan, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY) eri puolilla maata ovat antaneet erilaisia ohjeita. Keski-Suomen ELY- keskus tiedottaa verkkosivuillaan tiivistetysti näistä palkkatuen muutoksista.(www.ely-keskus.fi/keski-suomi, 9.11.2010).

Jos kyseessä on elinkeinotoiminta, riippuu kohderyhmästä käsitelläänkö asiaa ryhmäpoikkeusasetuksena vai de minimis - säädöksenä. Ryhmäpoikkeusasetuksen mukaan mennään, kun palkattava on vajaakuntoinen, vaikeasti työllistyvä(500 pv työmarkkinatukea saaneet), pitkäaikaistyötön, vähintään 6 kk yhdenjaksoisesti työttömänä ollut, vailla ammatillista koulutusta, yli 50-vuotias tai kotouttamissuunnitelmaan oikeutettu.(www.ely-keskus.fi/keski-suomi, 9.11.2010).

Sanssi- kortti räätälöitiin keväällä 2010 taantumien ajalle estämään nuorisotyöttömyyden lisääntymistä. Sen tarkoituksena on aktivoida nuoria hankkimaan työpaikka itse ja välittämään työnantajille tietoa palkkatuesta. Sanssi- kortti on kohdennettu erityisesti nuorille vastavalmistuneille työttömille työnhakijoille. Painopiste on yrityksiin työllistämässä. Kohdennetaan vuonna 2010 alle 25-vuotiaan työllistämiseen sekä myös määräaikaiseen työsuhteeseen ilman työttömyysvaatimusta. Vuonna 2011 sääntö on alle 25- vuotiaan työllistämiseen määräaikaiseen työsuhteeseen, 3 kk:n yhdenjaksoisen työttömyyden jälkeen. 25- 29-vuotiaan kohdalla täytyy olla 6 kk:n yhdenjaksoinen työttömyys välittömästi ennen tukityöllistämistä. (www.sanssi.fi).

11 EKSPANSIIVINEN OPPIMINEN

Tämä aika vaatii työntekijöiltä paljon. Taloudellisuus ja tuloksellisuus eivät ole helposti saavutettavissa työttömyyden vähentämisessä. Toimintaympäristössä tapahtuu muutoksia tiuhaan tahtiin. Lait ja asetukset, jotka ovat pohja tälle työn tekemiselle eivät synny nopeasti. Olisiko mahdollista kehittää tai luoda uutta työmuotoa moniammatillisissa ryhmissä, jotka palvelisivat työllisyysdenhoitoa ja työttömiä ihmisiä? Inspiraationi on ollut muutoslaboratorio, jota voisi ajatella palvelutoiminnan kehittämiseksi, vaikka muutospaja- muotoisesti. Malli pohjautuu ekspansiiviseen oppimiseen.

Ekspansiivinen oppiminen voi auttaa löytämään uusia toimintatapoja. Muutoslaboratorio, kuten muutkin kehittävä työntutkimuksen hankkeet, pohjautuu ekspansiivisen oppimisen ideaan.

Työn kehittämisen yhteydessä ekspansiiviseksi oppimiseksi kutsutaan oppimisprosessia, jossa:

- saman työkohteen parissa työskentelevät työyhteisön jäsenet
- ratkaisevat nykytyönsä häiriöitä ja ongelmia

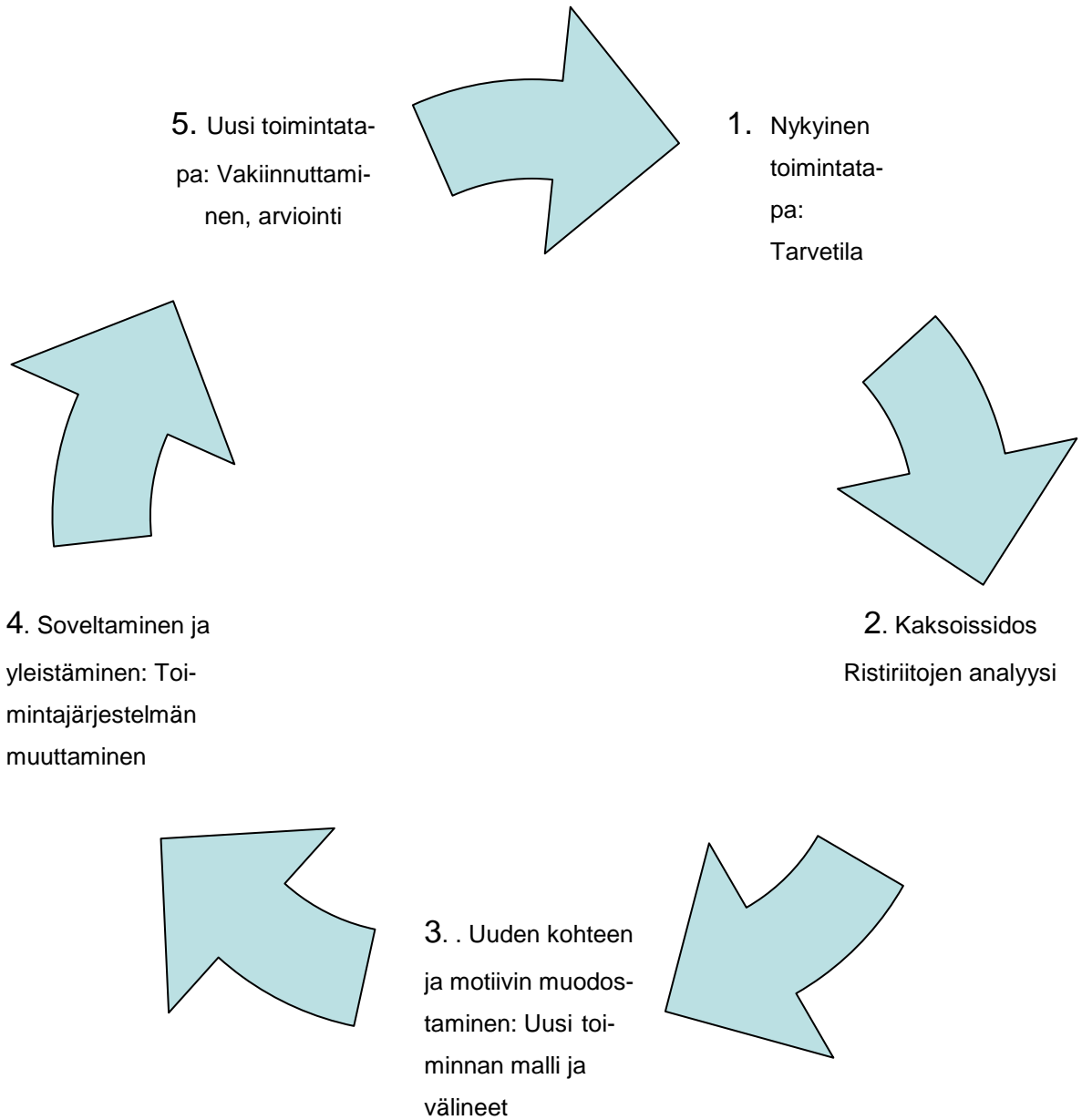
- analysoimalla historiallisesti muotoutuneita toimintakäytäntöjään sekä oman työn kohdetta
- tavoitteena on kokonaan uusi toimintatapa

Toisin sanoen tavoitteena on vakiintuneiden toimintarakenteiden kehittäminen ja muuttaminen sekä työvälineiden että työn sosiaalisen organisaation osalta niin, että nykytoiminnan hankaluudet saadaan ratkaistuksi. Ekspansiivinen kehityssykli ei ole ennalta määrättyyn kehitystavoitteeseen johtava prosessi, vaan se on avoin sykli, jolla pyritään koko toimintatavan uudelleenmuotoutumiseen. Uusi toimintamalli ei ole kenelläkään valmiina tiedossa ennen kehitysprosessia vaan se neuvotellaan ja muotoillaan kehittämisprosessin aikana. (www.muutoslaboratorio.fi, 24.10.2010).

Ekspansiivisessa oppimisessa organisaatio erittelee ja arvioi uudelleen toimintansa pohjana olevia arvoja ja normeja sekä rakentaa itselleen uuden toimintamallin ja ottaa sen käyttöön. Työyhteisö oppii sellaista, mitä ei vielä ole ollut olemassa. Ekspansiivinen oppiminen ei ole suoraviivaista, vaan etenee oppimissyklinä. Syklin vaiheet ovat; vallitsevan käytännön kyseenalaistaminen, vallitsevan käytännön analyysi, uuden ratkaisun mallittaminen, uuden mallin tutkiminen, uuden mallin käyttöönotto, prosessin arviointi ja uuden käytännön vakiinnuttaminen ja laajeneminen. Sykli on yhteisiä oppimistekoja eli kyseenalaistamista, analyysia, mallintamista ja mallin tutkimista. Dialogi on keskeinen oppimistekojen tapahtuma. Kaikkien osanottajien ei tarvitse olla samaa mieltä tai edes osallistua aktiivisesti kyseiseen oppimistekoon. Oppimissyklille on ominaista erilaisten näkökulmien törmäminen sekä väittely.

Ekspansion onnistumisen mittana ei ole yksimielisyys vaan syntyvän uuden toimintamallin elinvoimaisuus. Oppimissyklin alussa olevan kyseenalaistamisvaiheen ristiriidat ilmenevät osanottajille toiminnan häiriönä, tyytymättömyytenä sekä epäonnistumisina. Analyysivaiheessa ristiriidat kärjistyvät. Uuden toimintamallin kehittäminen ja käyttöönotto johtaa myös ristiriitoihin. Vanhat työtavat ja rakenteet törmäävät yhteen uuden mallin kanssa. Uuden toimintamallin käyttöönottovaiheessa syntyy ristiriitoja myös toisten organisaatioiden kanssa. Ristiriidat ovat kuitenkin ekspansiivisen oppimisen voimanlähde. Ne eivät ole kielteinen ja torjuttava ilmiö, vaan välttämättömiä kehitykselle. (Engeström, 2004, 59- 63).

Yrjö Engeström jakaa toiminnan ekspansiivisen kehityksen prosessin viiteen vaiheeseen sen mukaan, millainen toimintajärjestelmän sisäinen ristiriita kussakin vaiheessa luo muutoksen ja kehityksen haasteen:

Kuvio 3. Ekspansiivisen oppimisen sykli

12 POHDINTA

Mielestäni tein hyvän valinnan, että tutustuin bikva- arviointimenetelmään tätä työtä tehdessäni. Bikvan avulla olen saanut asiakkaan äänen kuuluviin ja katselen itsekin asioita huomattavasti laajemmalla kannalta, kuin ennen tätä työtä. Toivottavasti tästä työstä on apua pohdittaessa, miten parhaiten työllisyyden hoito Konnevedellä järjestetään nyt ja tulevaisuudessa.

OECD:n Suomi- raportti huomauttaa, että aktiivisen työvoimapolitiikan määrärahoja tulisi voimakkaasti lisätä. Suomi käyttää työttömien aktivointiin huomattavasti vähemmän resursseja kuin muut pohjoismaat. Suomessa riski työttömyysjaksojen pitkitymisestä ja työttömien syrjäytymisestä on suurempi kuin muissa Pohjoismaissa. Raportissa todetaan, että vaikka aktivointitoimilla näyttää olevan vain vähäinen vaikuttavuus, ne auttavat kuitenkin työnhakijoita pitämään yllä työmarkkinavalmiuksia siihen asti kunnes työmarkkinoiden tilanne helpottuu. (Jaana Viemerö, Kuntaliitosta. 12.4.2010).

Toimintaympäristön muutospainheet vaikuttavat kaikkeen päätöksentekoon ja siten ihmisten palveluihin. Väestön ikääntyminen koko maassa, ja sen tuomat vaikutukset näkyvät ja tuntuvat jo Konnevedellä. Palvelutarpeet kasvavat monestakin syystä, erityishuoltoa on purettu kuntiin avopalveluksi. Muuttoliikkeen jatkuminen näyttää jatkuvan kasvukeskuksiin, vaikka joskus tulee tunne, että se kääntyisi vielä joskus takaisin päin. Kunnissa on tällä hetkellä työssä 430 000 työntekijää, heistä jää puolet eläkkeelle vuoteen 2020 mennessä. Tämä antaa työtä, mutta nyt olisi huolehdittava koulutuksella, että osaaminen on sitä mitä tarvitaan. Alueiden kilpailu on kiristynyt, kilpaillaan työpaikoista sekä osaavasta työvoimasta. Valtion kuntapolitiikan painotukset ovat muuttuneet.

Aktivointi on hyvä ja perusteltu asia, mutta työllisyyden parantaminen vaatii resursseja ja yhteiskunnan osallisuutta. Tarvitaan koulutusta vähäisen ammattitaidon omaaville henkilöille ja räätälöityjä työllistämistoimia vaikeasti työllistettävälle. Harvat kunnat ovat panostaneet työttömien asiaan, vaikka maksavat Kelan sakkomaksuja eli työ-

markkinatuen kuntaosuutta. Hyvänä esimerkkinä työllisyyteen panostamisesta on Kinnulan kunta pohjoisessa Keski- Suomessa. Siellä on oikea tahtotila työllisyydenhoidossa, joka on löydetty viranhaltijoiden ja luottamus henkilöiden välillä. Kinnulassa on palkattu sosiaalipuolelle henkilö, joka hoitaa vaikeasti työllistyvien asioita. Kävin tapaamassa Kinnulassa Olavi Tuikkasta 10.5.2010. Tuolloin työttömänä oli kaksi nuorta ihmistä, kaikin ajoin ei ole ketään. Toiminta on laaja-alaista, ja kunta kantaa vastuuta kaikilla hallinnon aloilla työllisyydestä. Kinnulan kunnan politiikkana on ”Välittää toisistamme”, ja se näkyy tässä 2000 asukkaan kunnassa monin eri tavoin.

Kainuussa Paltamon kunnassa on menossa neljän vuoden Työtä kaikille – hanke. Se on Työ- ja elinkeinoministeriön, Kelan, ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen rahoittama. Erityinen se on mielestäni ainakin kahdella tavalla. Siellä haetaan ihmiselle sopivaa työtä, eikä niin kuin tavallisesti sopivaa ihmistä työhön. Ansiosidonnaisella päivärahalla olevat työttömät työllistetään myös, joten työhön lähtemisen kulttuuri ei unohdu. Mallia on kokeiltu aiemmin Saksassa ja työntekijät viihtyivät niin hyvin näillä välityömarkkinoilla, että heitä oli vaikea saada lähtemään avoimille työmarkkinoille. Paltamon täystyöllisyyuskokeilun tuloksista ja kannattavuudesta tehdään viisivuotinen tutkimus. Tutkimus valmistuu vuonna 2013. (www.sosiaalipoliittinenyhdystys.fi. Anne Huotari).

Työllisyydenhoitoon paneutuessani minulle on tullut kuva, että yhteinen päämäärä puuttuu työskentelystä työttömän hyväksi. Ministeriöt pitävät tiukasti kiinni heille kuuluvista omimmista asioista. Kunnissa työllisyydenhoito pitäisi olla kaikkien hallintokuntien asia. Isompien kuntien tai kaupunkien strategioissa on työllisyydenhoito erityisenä asiana. Valtio siirtää tehtäviä ja vastuita kunnille, niin kuin on käynyt työllisyydenkin hoidossa. Alkaa olla herätyksen aika, ettemme syrjäytä isoa joukkoa ihmisiä työstä ja osallisuudesta yhteiseen yhteiskuntaan.

Kuntoutuslääkäri Raija Kerätär kertoi YLE- uutisissa 12.11.2010 tutkineensa Pohjois-Suomessa kolmen TE- toimiston alueella pitkäaikaistyöttömien terveydentilan. Tulos oli erittäin hälyttävä, koska valtaosa pitkäaikaistyöttömistä oli sairaita ja nämä sairaudet ovat hoitamatta. Koko Suomeen suhteutettuna luku olisi 50 000 sairasta työtöntä, jotka eivät ole saaneet oireenmukaista hoitoa. Ilmeni paljon mielenterveyden häiriöi-

tä, kehitysvammaa, pelko-, paniikki - ja ahdistusoireita. He ovat vetäytyneet koteihinsa, monilla on paljon pettymyksiä eivätkä jaksa enää yrittää. Kerätär sanoo, että heitä ei auta työ tai koulutus, koska he eivät kykene sinne menemään. Terveystilansa vuoksi työnteko ei olisi edes mahdollista. (YLE- uutiset, 12.11.2010). Tässä on jälleen esimerkki siitä, että nopea, aikainen tarttuminen saattaisi estää asioiden pahentumisen. Toivottavasti tämä viesti auttaa ja kunnat saavat riittävästi rahoitusta työttömien terveystarkastuksiin.

Työttömyys on katkaistava mahdollisimman nopeasti. Työttömyyttä voidaan mielestäni ehkäistä myös erimittaisilla työaikamuodoilla. Toiseksi työnkierto, vaativista tehtävistä siirrytään vielä vaativampiin ja näin mahtuu uusia tekijöitä mukaan. Tällä hetkellä alkaa näkyä jo rakennemuutoksen aiheuttama työvoiman tarve eli ihmisiä siirtyä eläkkeelle enemmän kuin uusia ikäluokkia tulee tilalle. Talouskasvu näyttää pientä elpymisen merkkiä, mutta ei sanottavasti vielä vaikuta työllisyystilanteeseen.

Sosiaalibarometri 2006 tuo julki työvoimatoimistojen johtajien huolen siitä, mitä esim. tuottavuusohjelma tuo mukanaan. Nuo pelot, jotka aiemmin tässä opinnäytetyössäni toin esille näkyvät nyt työttömien arjessa, kun tuottavuusohjelmaa on toteutettu. Työttömät eivät niinkään puhu syrjäytymisestä. He sanovat, että heidät on syrjäytetty. Nykypäivän yksilöllisyyttä korostava kulttuuri vaikeuttaa sellaisten yhteisöllisyyden muotojen löytymistä, jotka edesauttavat kaikkien osallistumista. Työssä, työyhteisössä ihminen on osallinen. Työtön on ilman työn antamaa osallisuutta, mutta tämä yhteiskunta ei pysty oikeasti järjestämään muuta korvaavaa tilalle, jotta osallisuus toteutuisi. Ihminen on käynyt ulkoavaruudessa ja tekninen kehitys on huippua, osallisuutta ei ihmisiltä puutu. Uskon asian olevan kiinni tahtotilasta, siitä halutaanko kaikki ihmiset pitää osallisina tässä yhteiskunnassa.

TE- toimiston byrokraattisuus, lakien tulkitseminen yms. pitää omalta osaltaan yllä työttömyyttä. Työmarkkinatuki on jäljessä huimasti muuta kustannuskehitystä. Sosiaaliset kustannukset, kuten syrjäytyminen ja työkyvyn menetys ovat kalliita yhteiskunnalle. Kuitenkin on todettu, että riittävä sosiaaliturva pystyy hillitsemään kustannusten kasvua. Sosiaalisen pääoman sanotaan rakentuvan ihmisten toisiinsa ja yh-

teiskuntaan kohdistuvasta luottamuksesta ja hyvin toimivasta vuorovaikutuksesta. Haastateltavani työttömät eivät kokeneet kyseistä luottamusta ja vuorovaikutusta.

Osaamisen lisääminen työttömän kohdalla on ensiarvoisen tärkeää. Tosin ensin on huolehdittava työttömän terveystarkastuksesta ja työkyky on selvitettävä. Oppisopimuskoulutusta pitäisi mielestäni kehittää edelleen niin, että se olisi useampien ihmisten saavutettavissa. Vaikeasti työllistettävien työttömien siirryttyä kuntien palvelujen piiriin koulutusta viranhaltijoille ei ole ollut riittävästi tarjolla. Tähän pulmaan sopisi moniammatillinen yhdessä oppiminen esim. muutoslaboratorion mallin mukainen työpaja työn kehittämiseen. Tällä hetkellä asioista ei käydä paikallistasolla riittävää keskustelua ja jokainen hoitaa vain omaa sektoriaan. Asiakasnäkökulma näyttää unohtuvan myös liian usein.

Onnelliudesta on puhuttu kuluvana syksynä paljon, julkaistujen uusien kirjojen vuoksi. Taloudellinen hyvinvointi ei näytä lisäävän onnelliisuutta tietyn rajan yli eli sillä on vain välineellinen osa. On ollut puhetta onnelliisuuden vähenemisestä ja pohdittu sitä, johtuuko se toimintojen muuttumisesta. Osa ihmisistä on jäänyt pois aktiivisesta kansalaisuudesta. Hyvinvointiin vaikuttavat hyvin monet muutkin asiat kuin raha. Voisimmeko mitata hyvinvointia muutenkin kuin bruttokansantuotteella? Ovatko nuoret ikäluokat jo muuttamassa tätä kulttuuria, koska arvostavat mielekästä vapaa-aikaa enemmän kuin pysyvää ansiotyötä?

Minulle onnea tuo työ, jossa voin kehittyä ja olla jatkuvasti huolehtimatta toimeentulostani. Lähipiirini lämpimässä syleilyssä voin tuntea oloni turvalliseksi. Samantapaisia asioita haluaisin saavuttaa työttömille ihmiselle.

13 KEHITTÄMISEHDOTUKSIA

Konneveden kunnassa työllisyyden hoitoon on saatava laaja-alaisempi tahtotila. Se voidaan saavuttaa, mutta aluksi on keskusteltava tästä asiasta. Tässä opinnäyte-työssä on bikva- arviointi menetelmän aineistosta käytetty ainoastaan asiakkaan näkökulma. Loppuvuoden 2010 aikana vien siitä läpi koko kierroksen, kuten olen sen aiemmin esitellyt tässä työssä. Mielestäni työllisyyden hoito pitää saada kaikkien hallintokuntien asiaksi. Siihen suurin tie olisi, että se olisi kuntastrategiassa. Tätä kautta luottamushenkilöstö saisi tietoa ja ymmärrystä asiasta.

Pitää pohtia miten kunnassamme työllisyydenhoito hoidetaan, kannattaako sitä jakaa useammalle työntekijälle. Olisiko mahdollista käyttää yhden henkilön työpanos siten, että tämä hoitaisi kaikki työllisyyteen liittyvät asiat kunnassa ja lisäksi kunnan henkilöstöhallinnon. Konnevesi on pieni kunta ja vuoden 2011 alusta n. 60 työntekijää siirtyy seututerveyskeskuksen työntekijöiksi. Esimiehet hoitavat henkilöstöasiat omien työntekijöidensä osalta, mutta varsinaista henkilöstöpäällikköä kunnassa ei ole.

Viranhaltijat olivat mielestään turhan vähällä koulutuksella palvelemissa vaikeasti työllistyviä ihmisiä. Esittelen tässä työssä ekspansiivisen oppimisen ja katson, että siinä olisi työn kehittämisen avain tähän haastavaan tehtävään. Moniammatillisesti toteutettuna tämä työn kehittäminen tuo oman näköisen ratkaisun työllisyyden hoidon ongelmiin. Ajattelen tässä Konneveden mallia hoitaa asia. Tähän asti Konnevedellä on erilaisissa asioissa pystytty oman näköisiin ratkaisuihin eri palveluja tarjottaessa. Nyt tosin on sellainen tilanne, että olemme aika tavalla valtion tiukassa ohjauksessa. Mielestäni pitää yrittää ja haastaa valtiovalta heidän omissa linjauksissaan.

Vaikeasti työllistyvien osalta täytyy tehdä johdonmukainen suunnitelma ja laaja kartoitus heidän työkyvystään. Siihen pitää osallistua sosiaalityö, terveystoimi sekä TE- toimisto. Kartoituksesta saatujen tulosten perusteella edetään eteenpäin itse kullekin parhaan polun mukaan yksilöllisesti. Aktivointitoimia ei pidä vähentää, vaikkei työpaikka löytyisikään sen avulla, koska se kuitenkin innostaa ja osallistaa ihmisiä ja näin myös ehkäisee syrjäytymistä. Voimaantuminen ja vastuun ottaminen omista aja-

tuksistaan ja teoistaan tapahtuu vähitellen. Tässä muutoksessa voi olla tukena toinen henkilö, joka auttaa tahtoa heräämään ja vahvistaa sitä. Pitkäaikaistyöttömyyttä ei pidä päästää syntymään, koska työhön lähtemisen kulttuuri katkeaa ja sen jälkeen on aina vaikeampi lähteä mukaan työelämään tilaisuuden tullen.

Yhteiskunnan tasolla suuri työttömyystilanne on kestämaton. Osa väestöstä uupuu työn ja kaiken muun aktiviteetin paljouteen. Toinen osa riutuu ja sairastuu työn ja aktiviteettien vähyyteen. Montako sukupolvea menee ennen kuin työ saadaan jaettua kohtuullisesti kaikille? Jaetulla työllä on mahdollisuus pidentää tällä hetkellä puheissa olevia työuria, koska kaikkien jaksaminen paranee.

LÄHTEET

Arnik, Tom, Eriksson, Esa, Arnik, Robert, 2009. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa; sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. THL.

Engeström, Yrjö, 2004. Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Eronen Anne, Londèn, Pia, Perälähti, Anne, Särkelä Riitta. Sosiaalibarometri 2006. Hyvinvointipalvelujen tuottajien ajankohtainen tilanne ja näkemys kansalaisten hyvinvoinnista. Helsinki. Hakapaino Oy.

Eräsaari, Risto, Linqvist, Tuija, Mäntysaari, Mikko, Rajavaara, Marketta, (toim.). 1999. Arviointi ja asiantuntijuus. Helsinki. Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula, 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi.

Hämäläinen, Juha, 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio. Kopijyvä Oy.

Isoherranen, Kaarina, Rekola, Leena, Nurminen, Raija, 2008. Enemmän yhdessä- moniammatillinen yhteistyö. Porvoo. WSOY.

Kohonen, Kirsi ja Tiala, Toni, 2002. Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Lupaavia käytäntöjä kuntalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien edistämiseksi. Helsinki. Sisäasianministeriö.

Krogstrup, Hanne, 2004. Asiakaslähtöinen arviointi Bikva- malli. Hyvät käytännöt menetelmäkäsikirja. Helsinki. Stakes.

Kurki, Leena, 2000, Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere. Vastapaino.

Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli, 2003. Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Juva. PS-kustannus.

Möttönen, Sakari, Niemelä, Jorma, 2005. Kunta ja kolmas sektori – Yhteistyön uudet haasteet. PS- kustannus.

Pietikäinen, Reetta, Vogt, Ellen, Hautaluoma, Marja (toim.) 2009. Yksilön vai talouden ehdoilla? Kaarina. Repro-Seppo.

Toikko, Timo, Rantanen, teemu, 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Raunio, Kyösti, 2006. Syrjäytyminen. Sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Vaajakoski. Gummerus Oy.

Räisänen, Heikki (toim.) 2003. Parempi työllisyys, pienempi työttömyys – Kuinka se tehdään? Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy.

Siltaniemi,Aki, Perälähti, Anne, Eronen, Anne, Londèn, Pia, Peltosalmi, Juha, 2008. hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa. Helsinki. Gummerus.

Vuorela, Terho, 1997. Arvioinnin tilaajan opas. Valtiovarainministeriö. Hallinnon kehittämiskeskus. Helsinki. Edita.

Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina, 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki. Tammi.

Kunnat. net. Viitattu 18.9.2010.

Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:20

Kokonaistaloudellisuutta kunnan työllistämiseen – seminaari 21.4.2010 Lappeenranta. Kannustuspuhe kunnille erityisasiantuntija Jaana Vieremö.

Äänekosken TE- toimiston linjaukset välityömarkkinoille sijoittuvien asiakkaiden palveluissa 2010- 201. Työpapereita 12.4.2010

YLE- uutiset 24.9.2010, Aamu tv kanava 1.

YLE- uutiset 12.11.2010, Radio Suomi.

Haastattelu Olavi Tuikkanen 10.5.2010.

www.kansalaisfoorumi.fi. Viitattu 14.9.2010

www.muutoslaboratorio.fi. Viitattu 24.10.2010

www.ely-keskus.fi/keski-suomi. Viitattu 9.11.2010.

www.sanssi.fi. Viitattu 9.11.2010

www.sosiaalipoliittinenyhdistys.fi. Huotari Anne selvitystyöntekijä Paltamon Työtä kaikille valmisteluhankkeeseen. Viitattu 9.11.2010

LIITTEET

KÄSITTEET:

Työvoima: Työvoimaan luetaan kaikki 15- 74-vuotiaat henkilöt jotka ovat tarkasteluajankohtana työllisiä tai työttömiä

Työllinen: Työlliseen työvoimaan luetaan kaikki ne henkilöt, jotka ovat ansiotyössä eivätkä työttömänä työnhakijana TE- toimistossa tai suorittamassa varusmies- tai siviilipalvelua. Tieto työllisyydestä perustuu työeläke- ja veroviranomaisten tietoihin.

Työtön: Työttömään työvoimaan luetaan tarkasteluajankohtana työttömänä olleet 15- 74 – vuotiaat henkilöt. Työssäkäyntitilastoon tieto työttömyydestä saadaan työ- ja elinkeinoministeriön työnhakijarekisteristä.

Pitkäaikaistyötön: Henkilö on ollut työttömänä yhtäjaksoisesti yli vuoden

Rakennetyöttömyys: Rakennetyöttömyyteen lasketaan pitkäaikaistyöttömien lisäksi toistuvuustyöttömät. 16 kuukauden aikana työttömyysjaksot yhteen laskien yhteensä 12 kuukautta työttömänä olleet. Sekä 3 kuukautta työhallinnon toimenpiteiden jälkeen työttömänä olevat henkilöt, tai uudelleen toimenpiteissä olevat henkilöt.

Nuorisotyöttömyys: Työnvälitystilastoissa nuorisotyöttömyys on alle 25-vuotiaiden työttömyyttä

Työttömyysaste: Työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus saman ikäisestä työvoimasta. Virallinen työttömyysaste lasketaan 15- 74 – vuotiaiden työttömien prosenttiosuutena saman ikäisestä työvoimasta.

Työllisyysaste: Työllisyysaste lasketaan 15- 64 – vuotiaiden työllisten prosenttiosuutena samanikäisestä väestöstä.

TEM: Työ- ja elinkeinoministeriö

Ely- keskus: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

TE- toimisto: Työ- ja elinkeinotoimisto